

İmalat Teknolojileri

Dr.-Ing. Rahmi Ünal

Talaşlı İmalat Yöntemleri

Kapsam

- Talaşlı imalatın tanımı
- Talaş kaldırmanın esasları
- Takımlar
- Tornalama
- Frezeleme
- Panyalama, vargelleme
- Taşlama
- Broşlama

TALAŞLI İMALAT

Şekillendirilecek işparçası üzerinden takımlar yardımıyla küçük parçacıklar halinde malzeme koparılarak (talaş) yapılan imalata talaşlı imalat denir.

İşlemin esası, takım ile işparçası malzemelerinin birbirinden farklı sertlikte olmaları ve böylece talaş kaldırılabilmesidir.

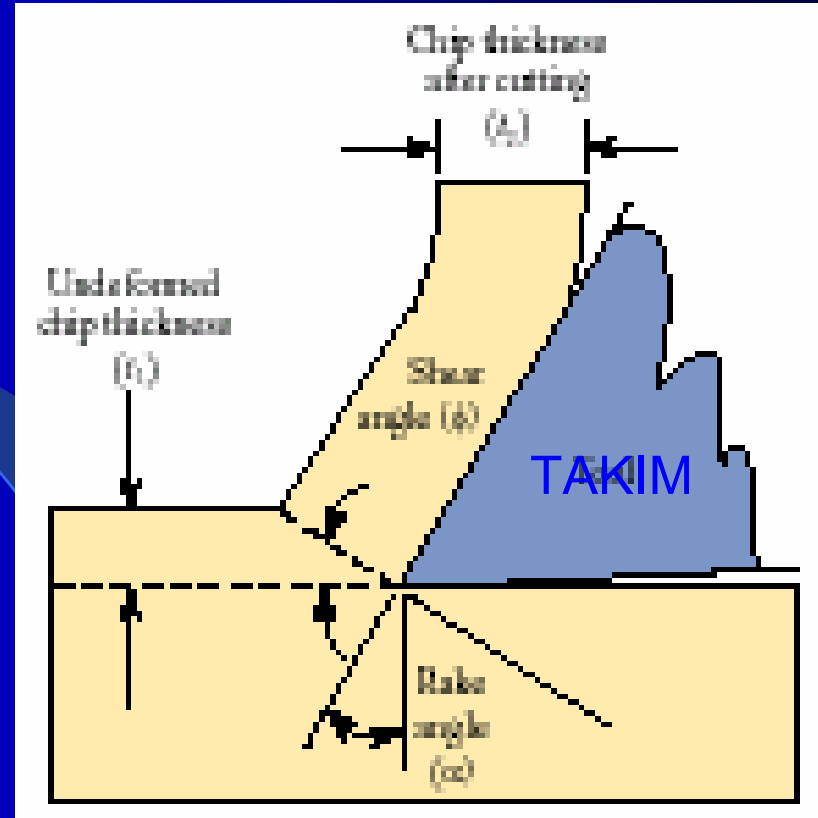
Örneğin; çelik malzeme ile alüminyum malzemenin çizilebilmesi, bıçakla ağaç malzemenin yontulabilmesi gibi.

Talaşlı imalat yardımıyla malzemeler üzerinden parçacıklar kaldırarak istenen şekil ve ölçülerde parça imali; parçalar üzerinde delik, vida, diş ve kanalların açılması mümkün olmaktadır.

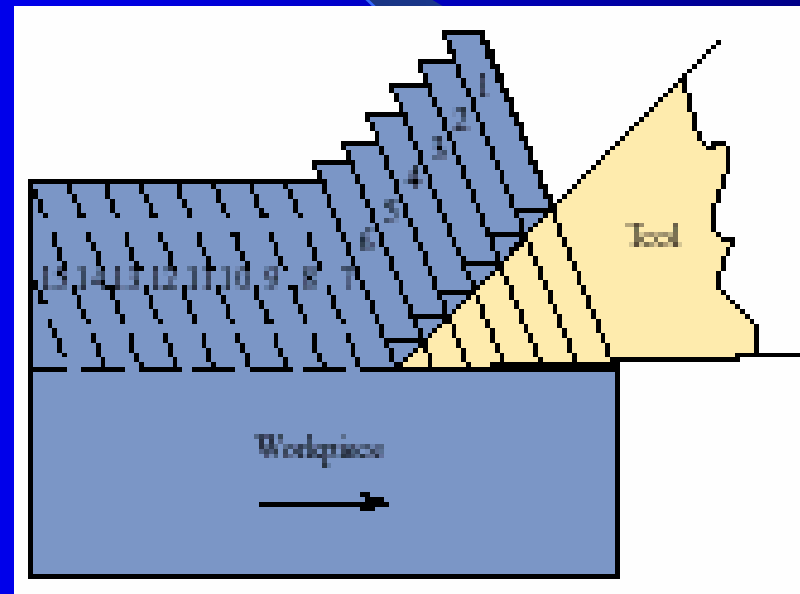
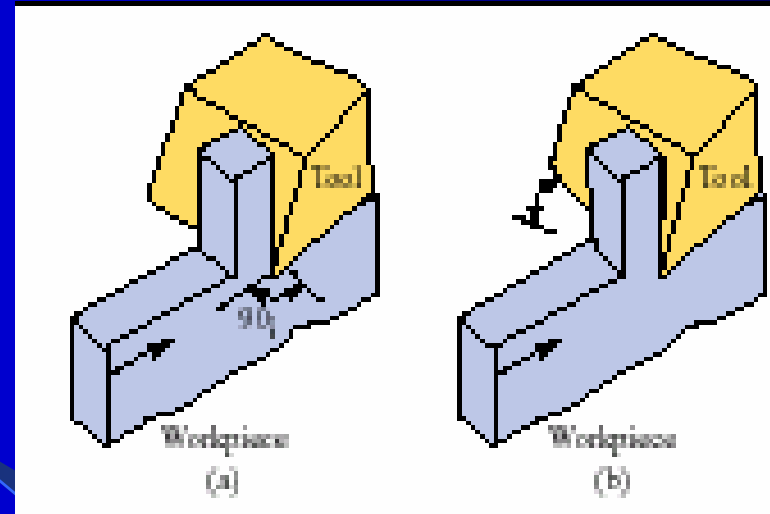
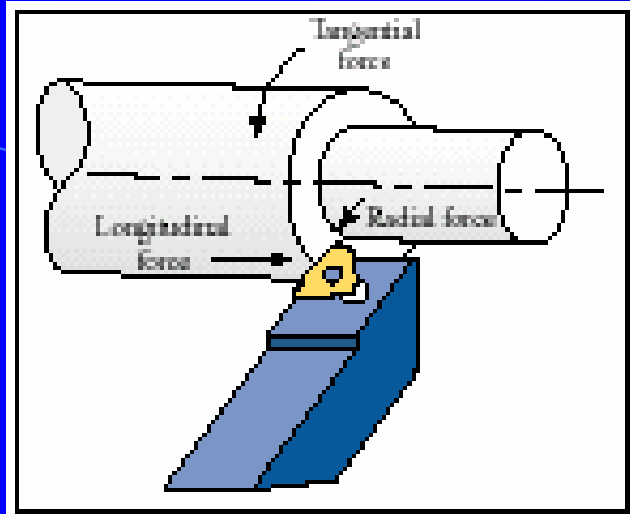
Takım: Talaşlı imalatta iş parçası üzerinden parçacıklar (talaş) kaldırmaya yarayan ve sert malzemelerden yapılmış gereçlere “takım” adı verilir.

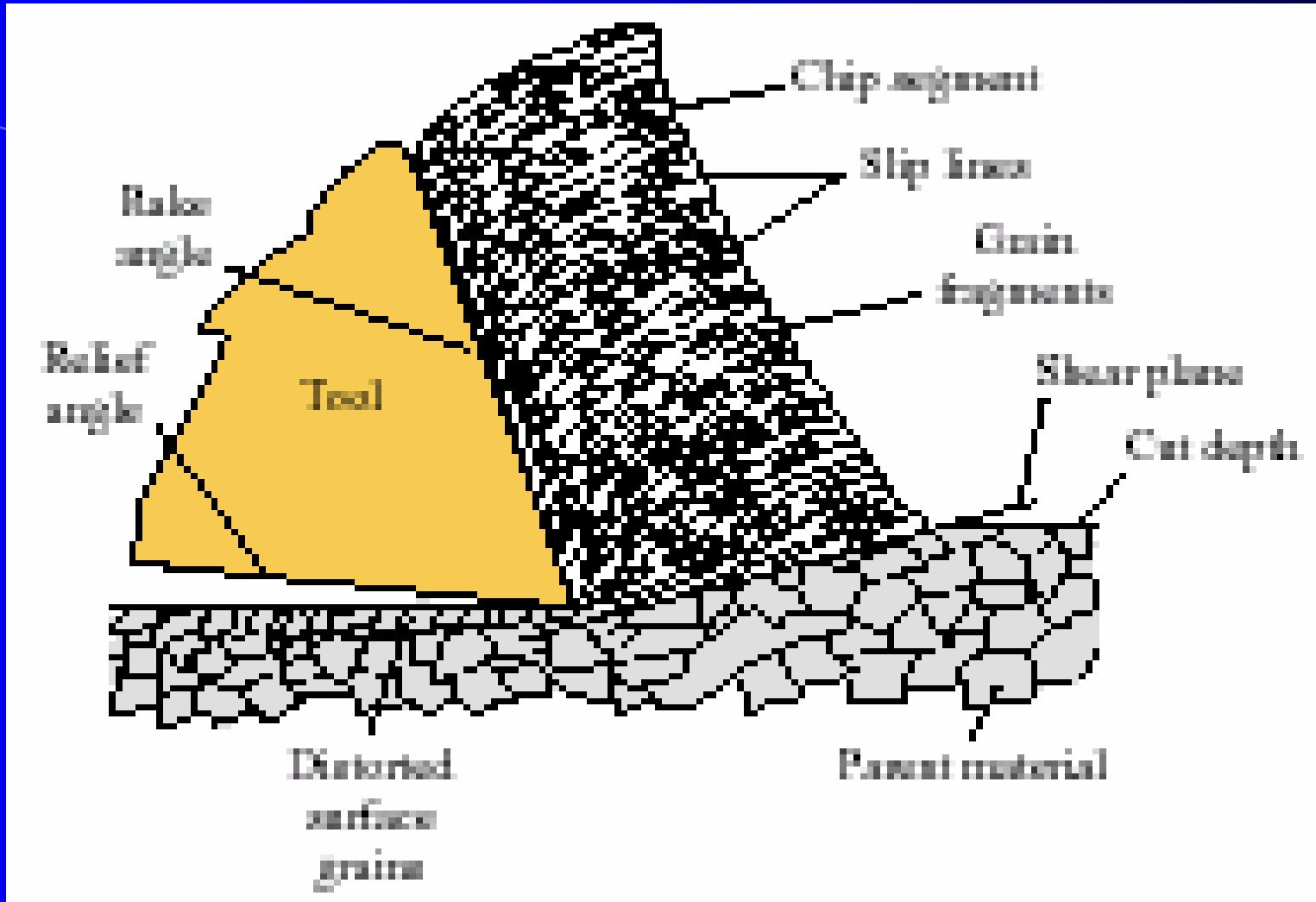
Takım tezgahı: Talaşlı imalat sırasında gerekli olan güç ve hareketi sağlayan bir araçtır. Talaşlı imalat tezgahları takım ve iş parçasının hareket tarzına göre farklı isimler alırlar.

TALAŞ KALDIRMANIN ESASLARI

TT

TAKIM MALZEMELERİ

Takımlar malzemelerine göre sınıflandırılacak olursa;

Takım çelikleri

Sert metaller

Seramik takımlar

Elmaslar

1. Takım Çelikleri

Bu grupta karbon çelikleri, az alaşımlı çelikler ve hız çelikleri sertliklerini sertleştirme yolu ile kazanırlar. Bunların içerisinde en fazla yaygın olarak kullanılan takım çeliği yüksek hız çelikleridir.

Yüksek Hız Çelikleri (HSS):

çalışma sıcaklığı $< 600^{\circ}\text{C}$, sertlik: 62-65 RC, Çelik için kesme hızı:30-40 m/dak.

Takım çelikleri ve özellikle hız çeliklerinin kesme kabiliyetlerini arttırmak için çeşitli yüzey kaplama işlemleri yapılmaktadır.

Hız çeliklerinin kullanma alanları

	Genel	İnce talaş	Kaba talaş	Ağır kesme
Turnalama ve planyalama	S 10-4-3-10	S 12-1-4	S 12-1-2-5 S 18-1-2-5	S 18-1-2-10 S 18-1-2-15
Spiral matkap ve kılavuz	S 6-5-2			S 6-5-2-5
Raybalama	S 6-5-2 S 12-1-4			
Frezeleme	S 6-5-2 S 18-0-1	S 12-1-4	S 2-9-2-8 S 12-1-2-5 S 18-0-2-2	S 2-9-1 S 18-1-2-10
Testere	S 3-3-2		S 6-5-2	

2. Sinterlenmiş Karbürler

Sert metal (Hard metal) adını taşıyan sinterlenmiş karbürler, bağlayıcı malzemeleri kobalt (Co) olan: tungsten karbür (WC), titan (TiC) ve Tantal (TaC) karbürlerinden sinterleme yolu ile elde edilen malzemelerdir.

Çok sert, yüksek sıcaklığa ve aşınmaya dayanıklı, yüksek çalışma sıcaklığı ve kesme hızına sahip bu malzemeler günümüzde gittikçe daha çok kullanılmaktadır.

Çalışma sıcaklığı: 900-1000°C, sertlik 87-92RA, çelik için kesme hızı: 30...300 m/dak.

Sıcaklığa ve aşınmaya karşı çok mukavim olan bu malzemelerin eğilme ve darbe mukavemetleri çok düşüktür.

Sert metaller gerek içerdikleri malzemelerden, gerekse imalat yöntemlerinden dolayı çok pahalı malzemelerdir.

Sert metallerin (HM) sınıflandırılması

Kullanma Alanı	Çalışma tarzı	Simge	Özellikleri
Uzun talaşlı malzemeler. Örneğin: Çelik, dökme çelik Uzun talaşlı temper döküm.	Hassas talaş kaldırma v yüksek s düşük mümkün olduğu kadar titreşimsiz.	P 01.2	Aşınma mukavemeti ↑ Tokluk ↓
		P 01.3	
		P 01.4	
		P 05	
	Tomalama, Frezeleme v yüksek, s küçük ila orta	P 10	
	Tomalama, Frezeleme v orta s orta planyada s küçük	P 20	
	Tomalama, Frezeleme, Planya v orta ila alçak s orta ila yüksek	P 30	
Uzun ve kısa talaşlı malzemeler. Çelik, dökme çelik, manganlı çelikler, alaşımli dökme demir. Paslanmaz ostenitik dökme çelik, otomat çelikleri.	Tomalama, v orta ila yüksek s ort ila küçük	M 10	Aşınma mukavemeti ↑ Tokluk ↓
	Tomalama, Frezeleme, v orta, s orta	M 20	
	Tomalama, Planyalama, Frezeleme v orta s orta ve büyük	M 30	
	Tomalama, Form tomalama, Kesme (daldırma), özellikle otomat işlemler.	M 40	
Kısa talaşlı malzemeler. Dökme demir, kokil dökme demir, sertleştirilmiş çelik, demir olmayan metaller, plastikler.	Hassas işlemler.	K 01	Aşınma mukavemeti ↑ Tokluk ↓
		K 05	
	Tomalama, Delme, Havşa başı açma, Raybalar, Frezeleme, Broşlama, Raspalama	K 10	
	K 10'daki gibi yüksek tokluğa sahip sert metaller	K 20	
	Tomalama, Planya, Dikey planya, Frezeleme uygun olmayan işleme koşulları (sert kabuklu dökme demir sertliği değişken malzemeler).	K 30	
	K 40	K 40	

3. Seramikler

Seramik takımlar, ana malzemesi alüminyum oksit olan ve sinterleme yolu ile imal edilen malzemelerdir. Yüksek kesme hızlarında kullanılabilen seramiklerin darbe ve eğilme mukavemetleri çok düşüktür.

Çalışma sıcaklığı: <math><1800^{\circ}\text{C}</math>, sertliği: 89-95 Ra, Çelikler ve dökme çelikler için kesme hızı: 100-300 m/dak, ince talaşta 200-1000 m/dak.

4. Elmaslar

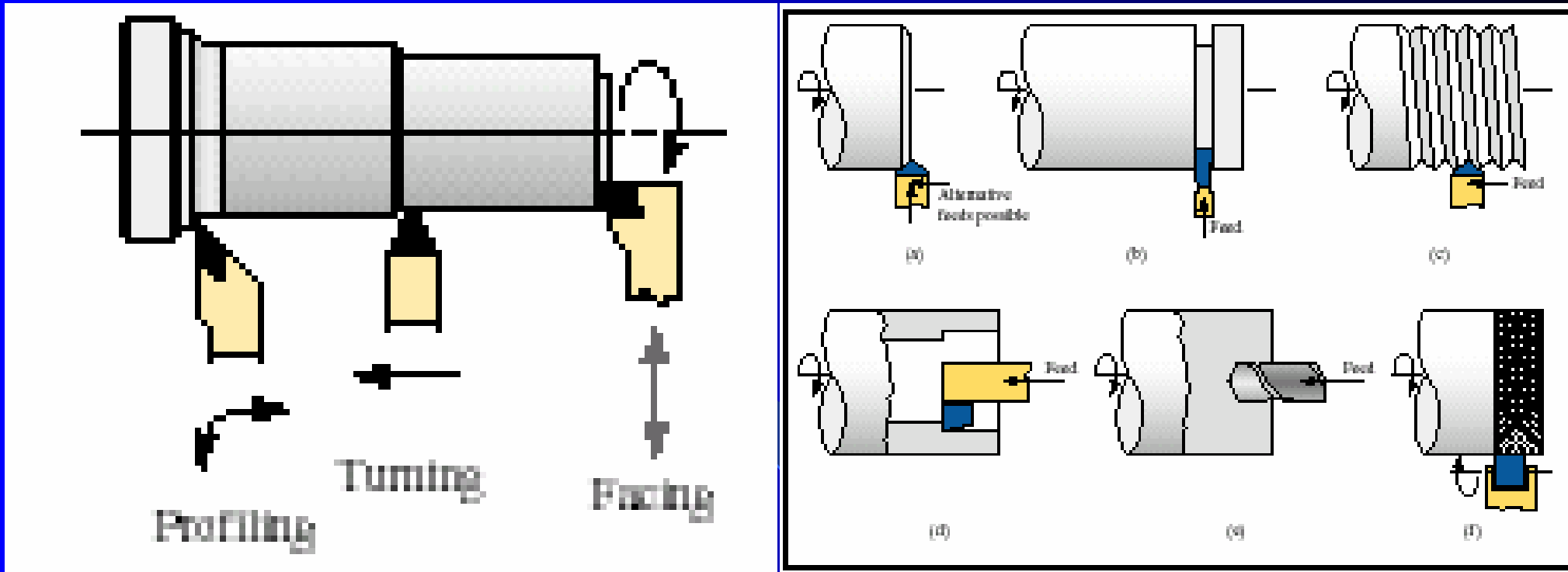
Sıcaklığa ve aşınmaya karşı çok dayanıklı fakat kırılğan ve pahalı bir malzemedir. Kırılğan olduğundan ince veya çok ince talaş kaldırma işlemlerinde kullanılır.

Normal işlemlerde 100-500 m/dak olan kesme hızı özel hallerde 3000 m/dak'ya çıkabilir. Çalışma sıcaklığı 1500°C kadardır.

Elmas ile işlenen başlıca malzemeler: alüminyum ve alaşımları, bakır ve alaşımları, bronz, pirinç, platin, altın, gümüş, sert ve yumuşak lastik, pleksiglas, teflon, bakalit, sert kağıt vb.

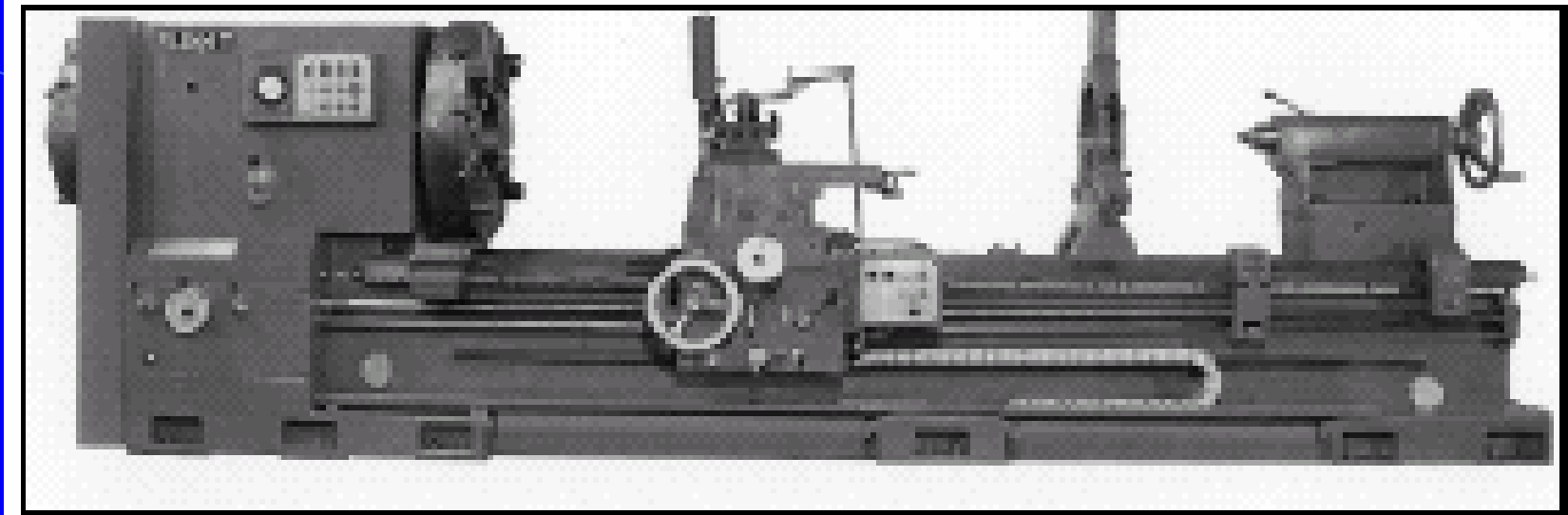
Elmas tozu çok yüksek basınç ve sıcaklığın etkisi altında grafitten elde edilen suni elmadır.

TORNALAMA

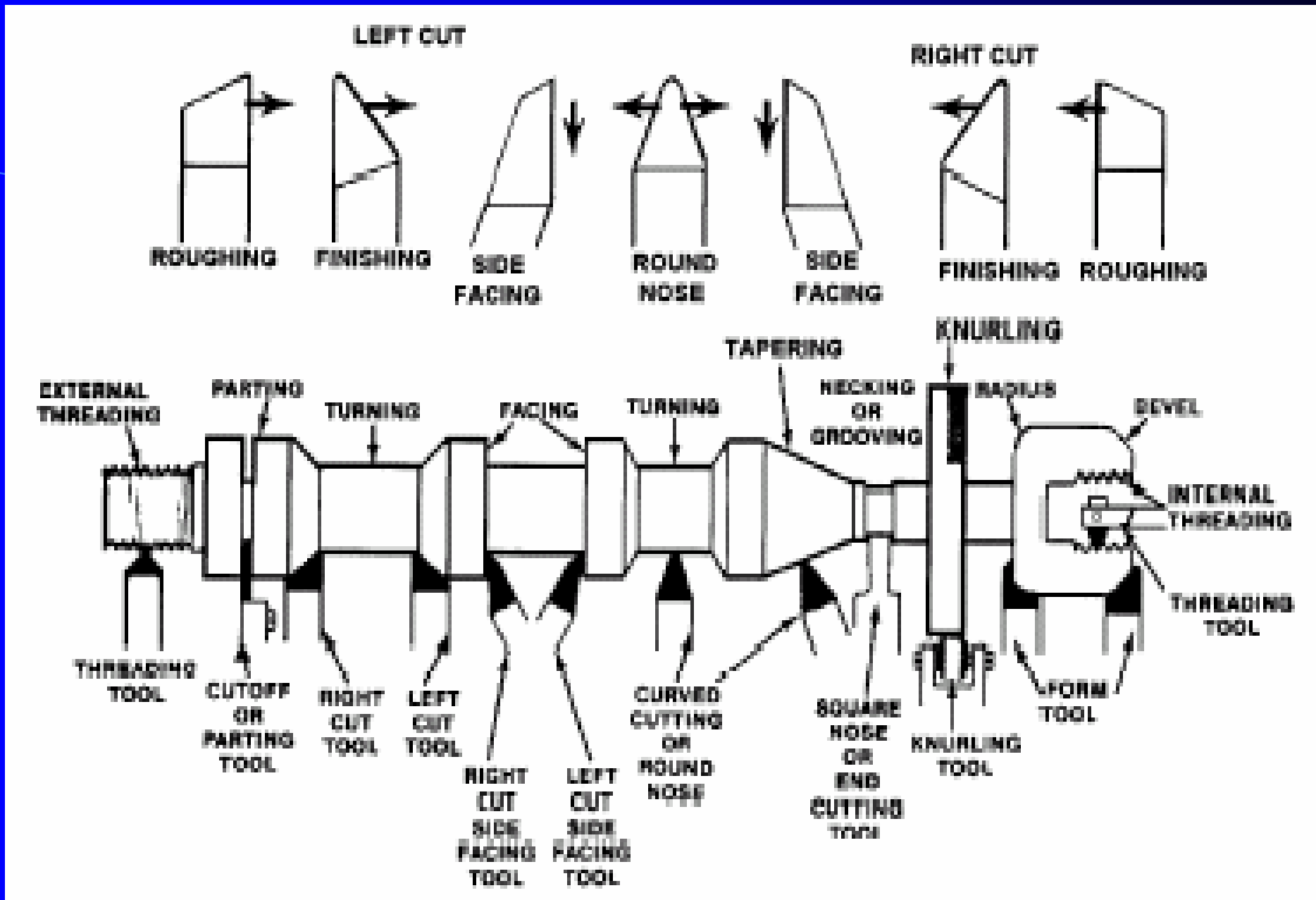

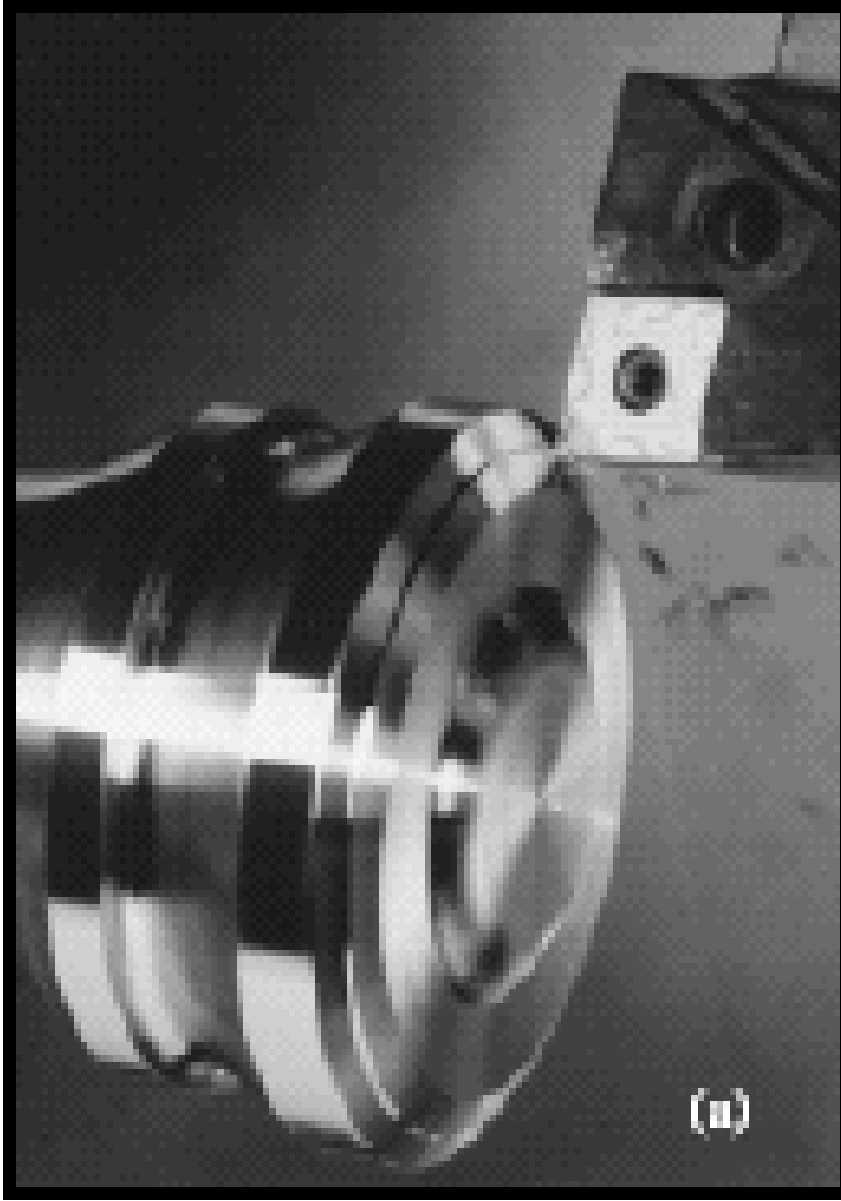
Tornalama tek uçlu bir takımla gerçekleştirilen, silindirik parçalar üreten, bir çok durumda döner bir iş parçası ve sabit bir takımın kullanıldığı bir işlemdir

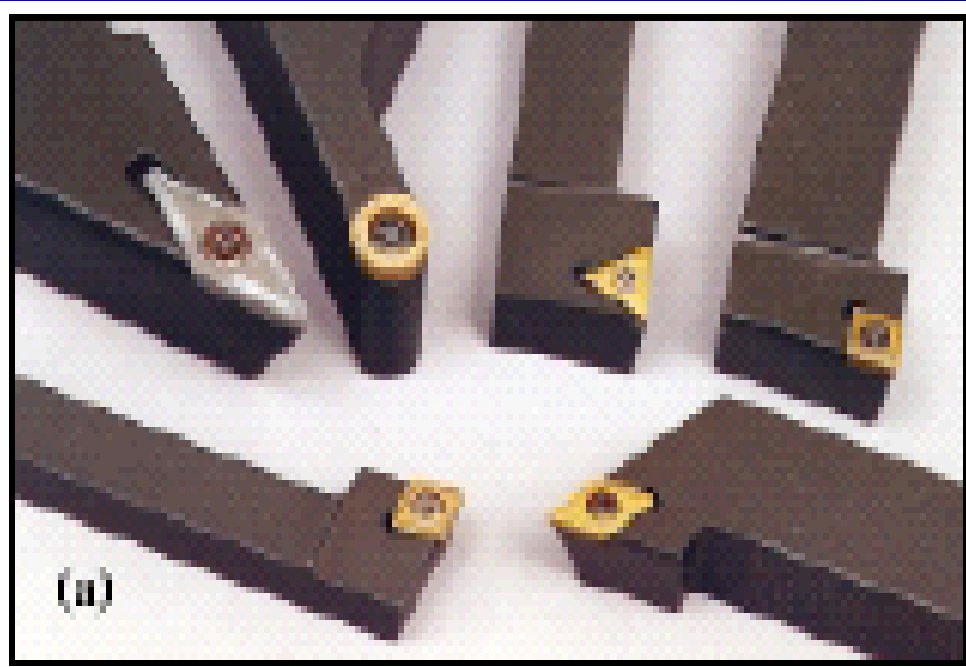
CC

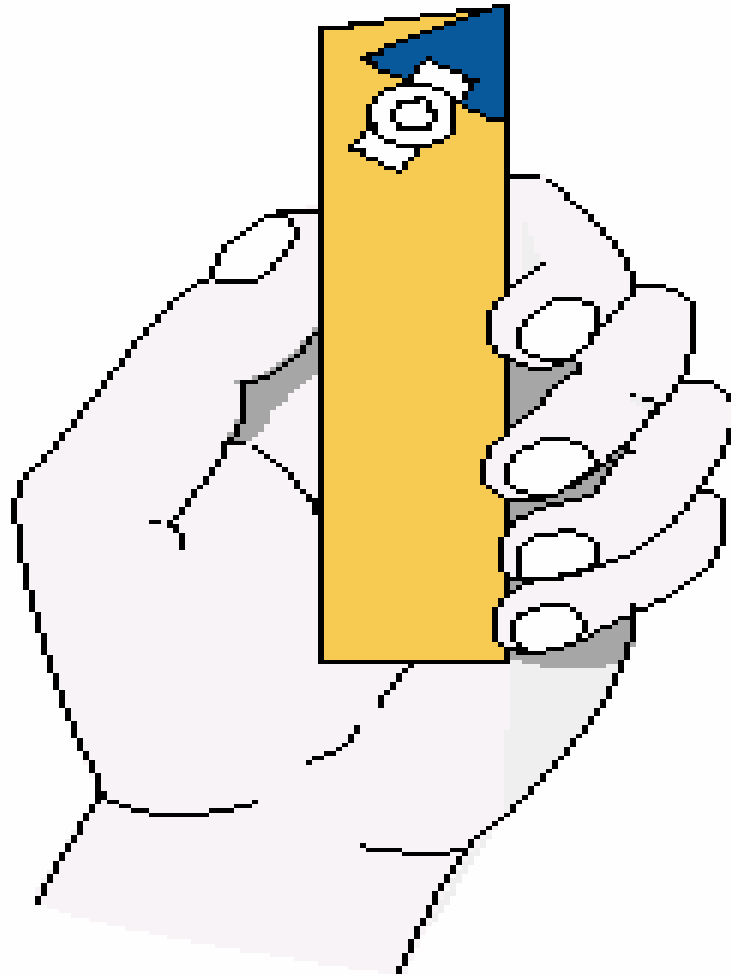
FIGURE 5-4: 40 inch lathe with steady rest is used to machine large cylindrical parts. (Courtesy: Swain Machine Tool Manufacturing Corporation)

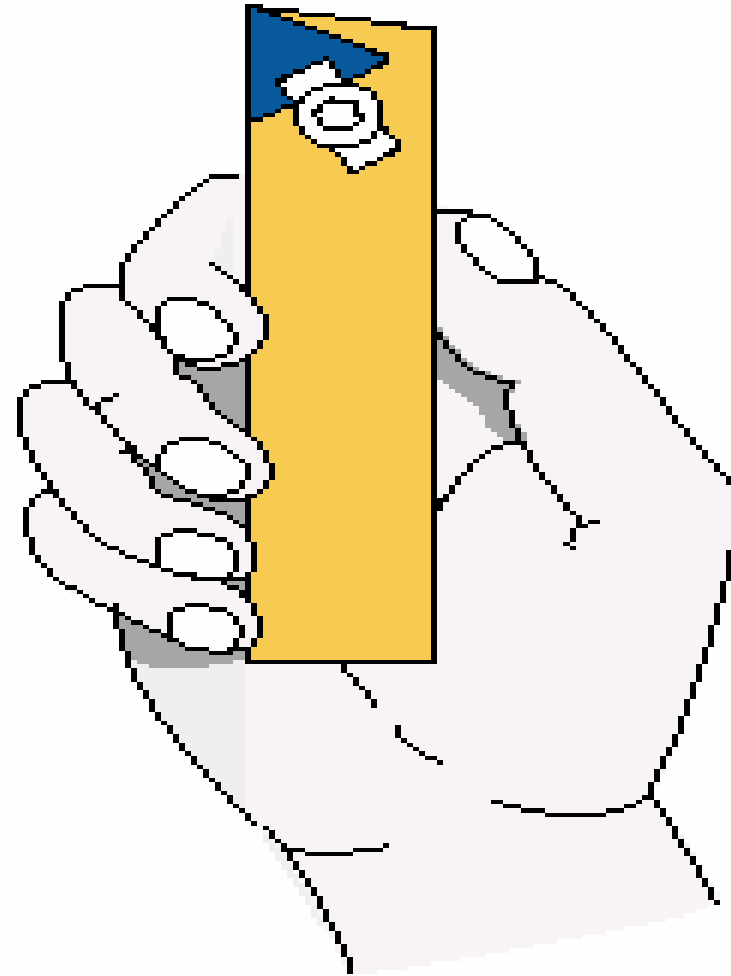
Left-Hand Tool

Cuts left to right

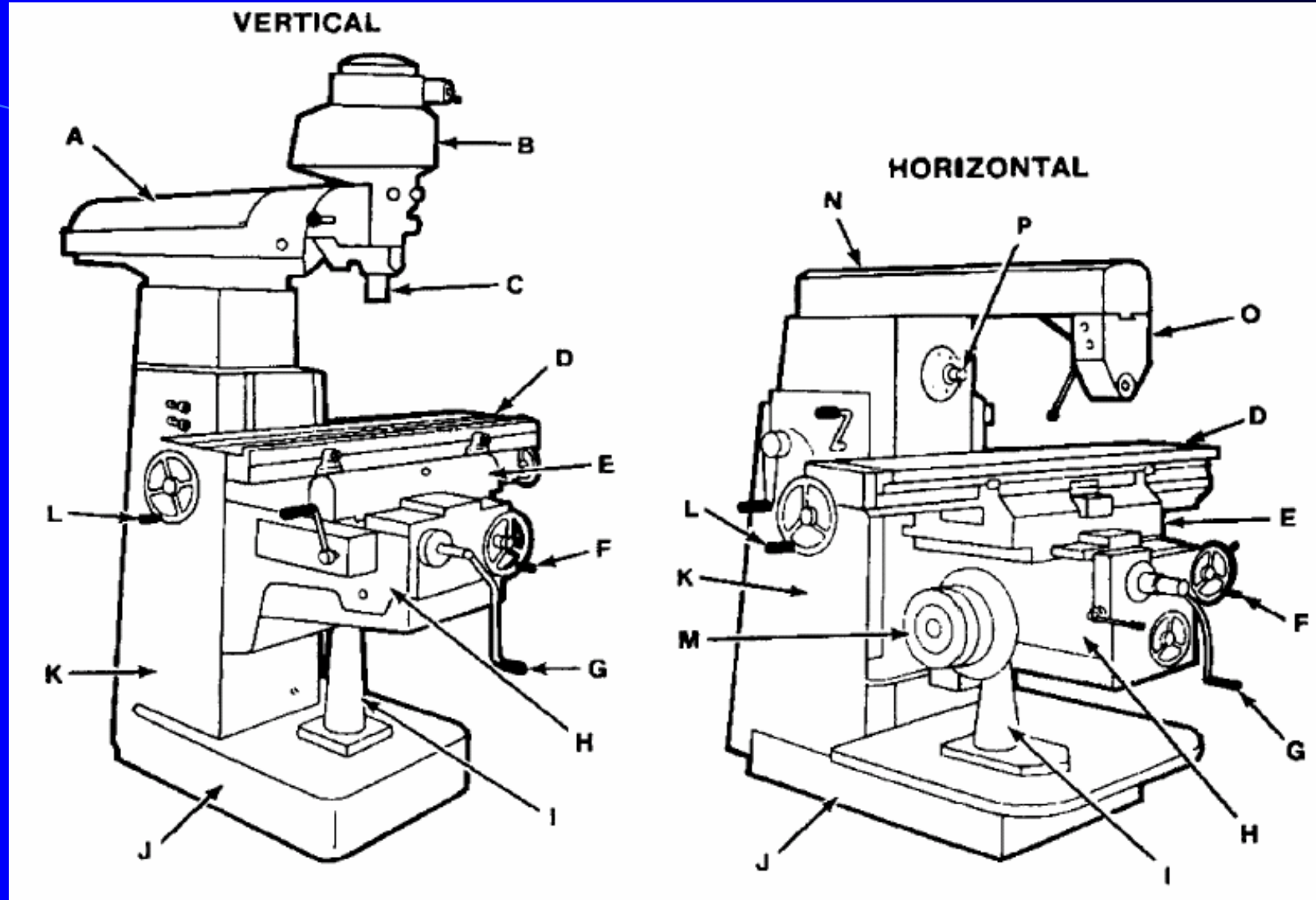
Right-Hand Tool

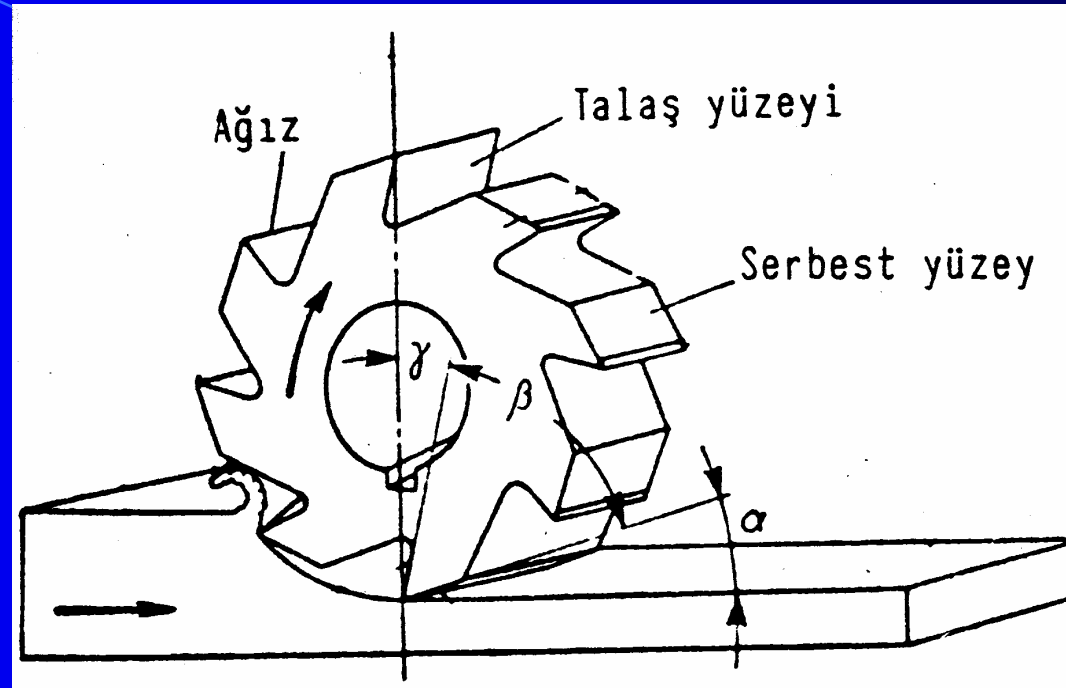
Cuts right to left

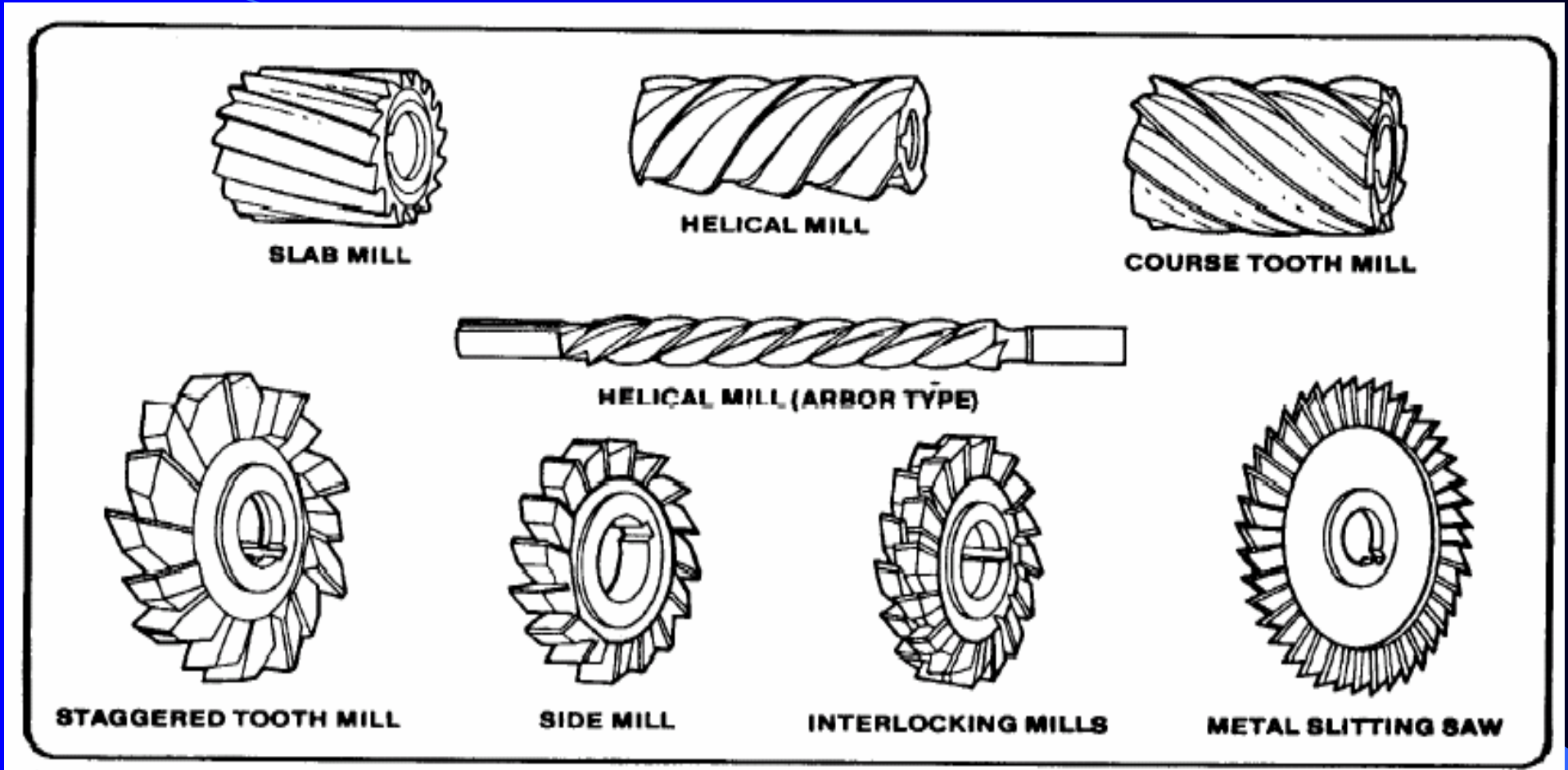
FREZEME

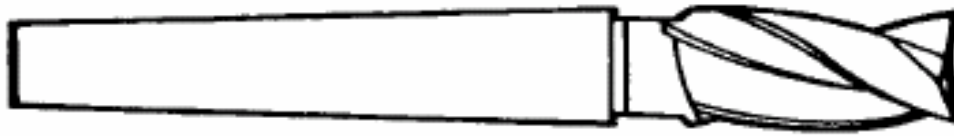
Frezelemede bıçak adı evrilen takım üzerinde bulunan çok sayıda diştten sırayla her biri kısa bir süre parçayı keser ve sonra boş döner.

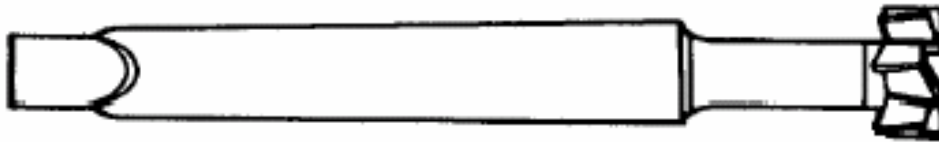
Freze çakıları

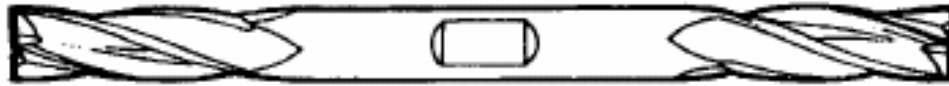
Freze çakıları

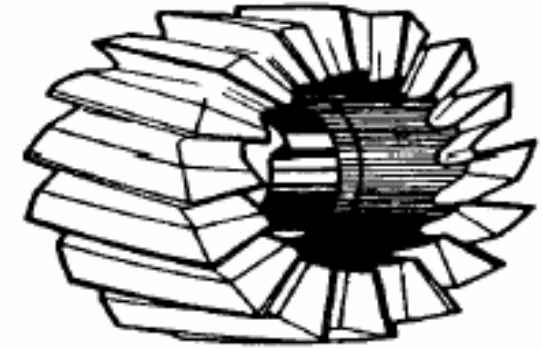
TWO-LIP END MILL

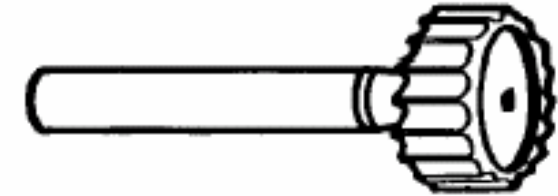
T-SLOT CUTTER

DOUBLE END MILL

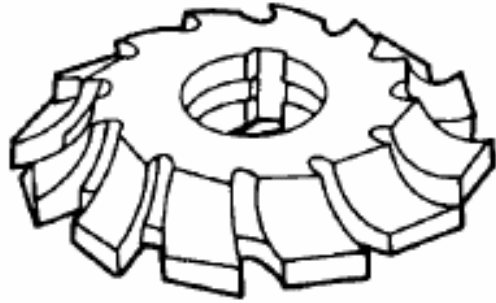

SHELL END MILL

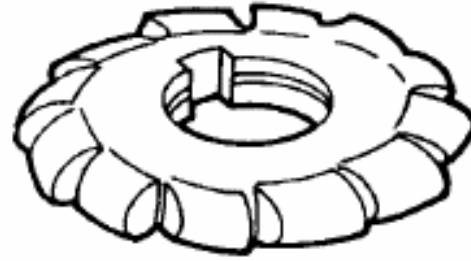

WOODRUFF KEYWAY CUTTER

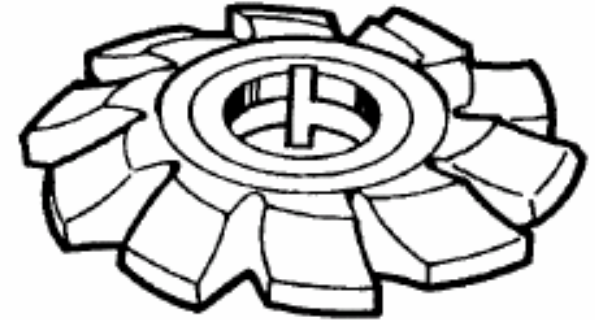
Freze çakıları

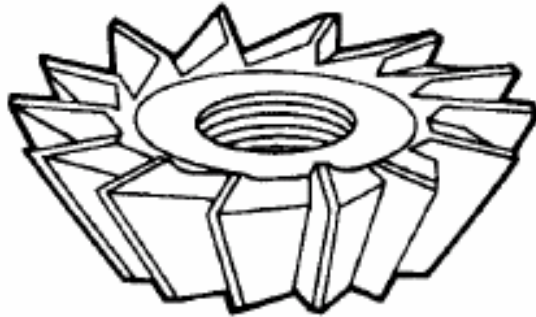
CORNER ROUNDING CUTTER

CONVEX FORMED CUTTER

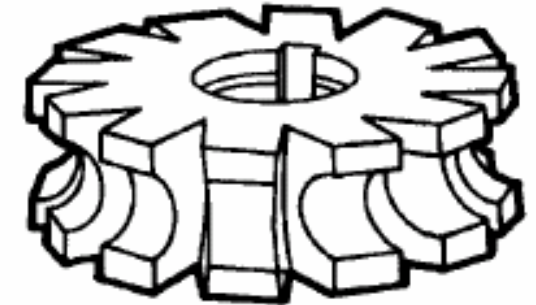
GEAR TOOTH CUTTER

SINGLE ANGLE CUTTER

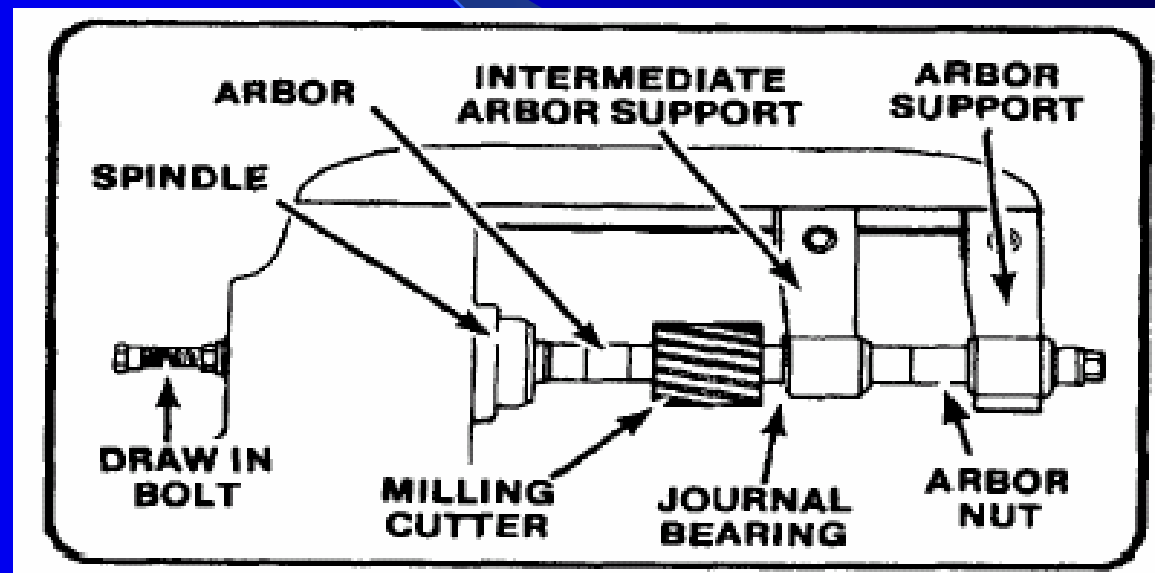
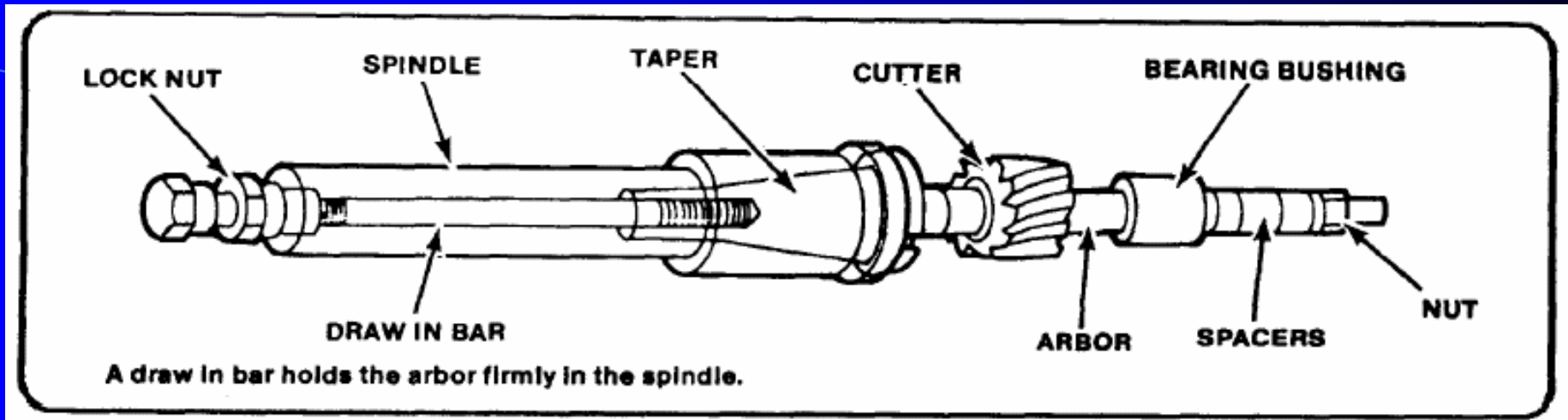

DOUBLE ANGLE CUTTER

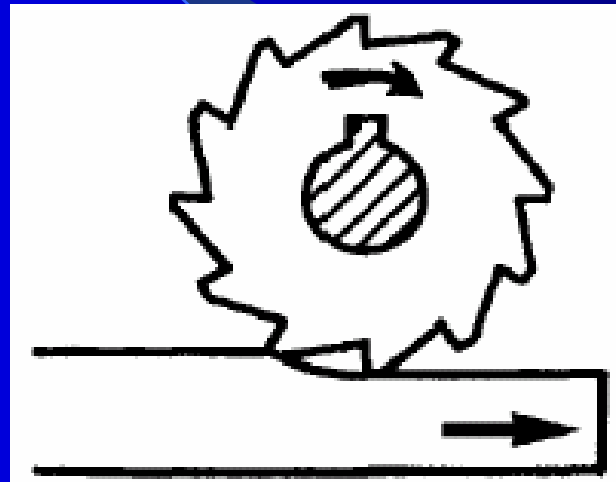
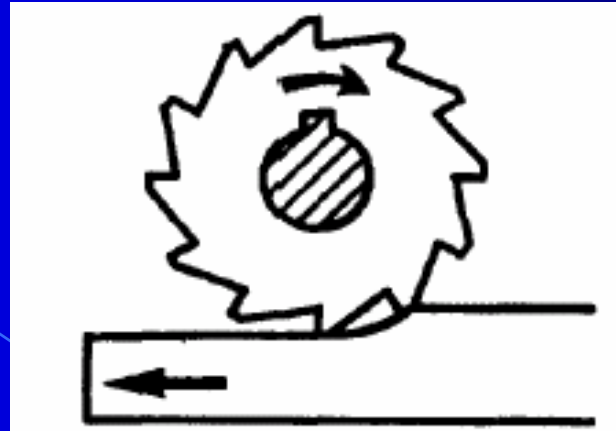

CONCAVE FORMED CUTTER

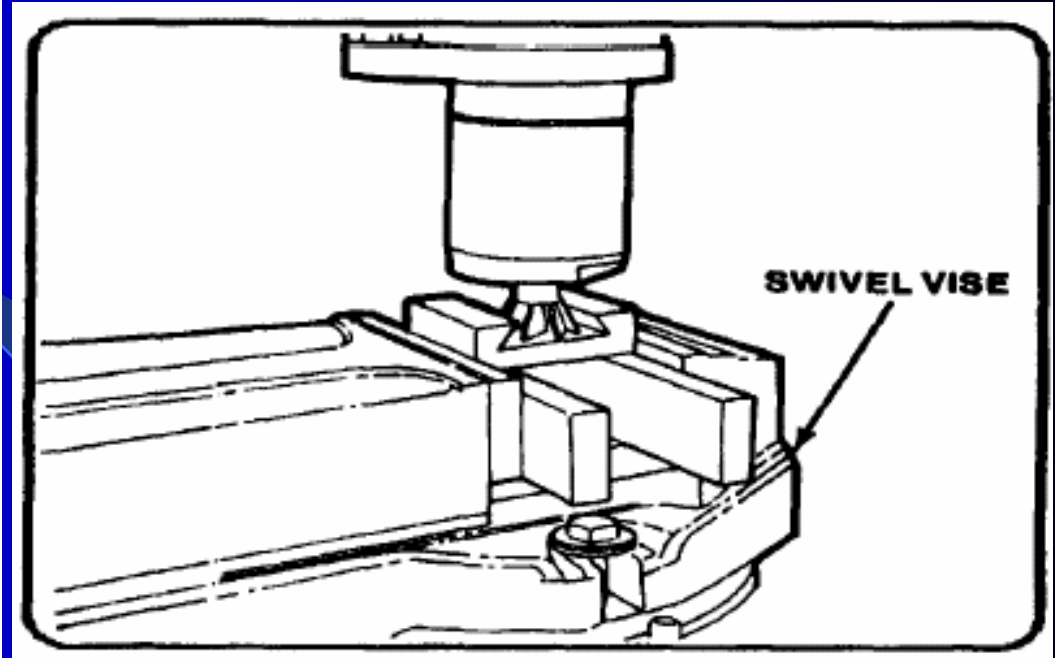
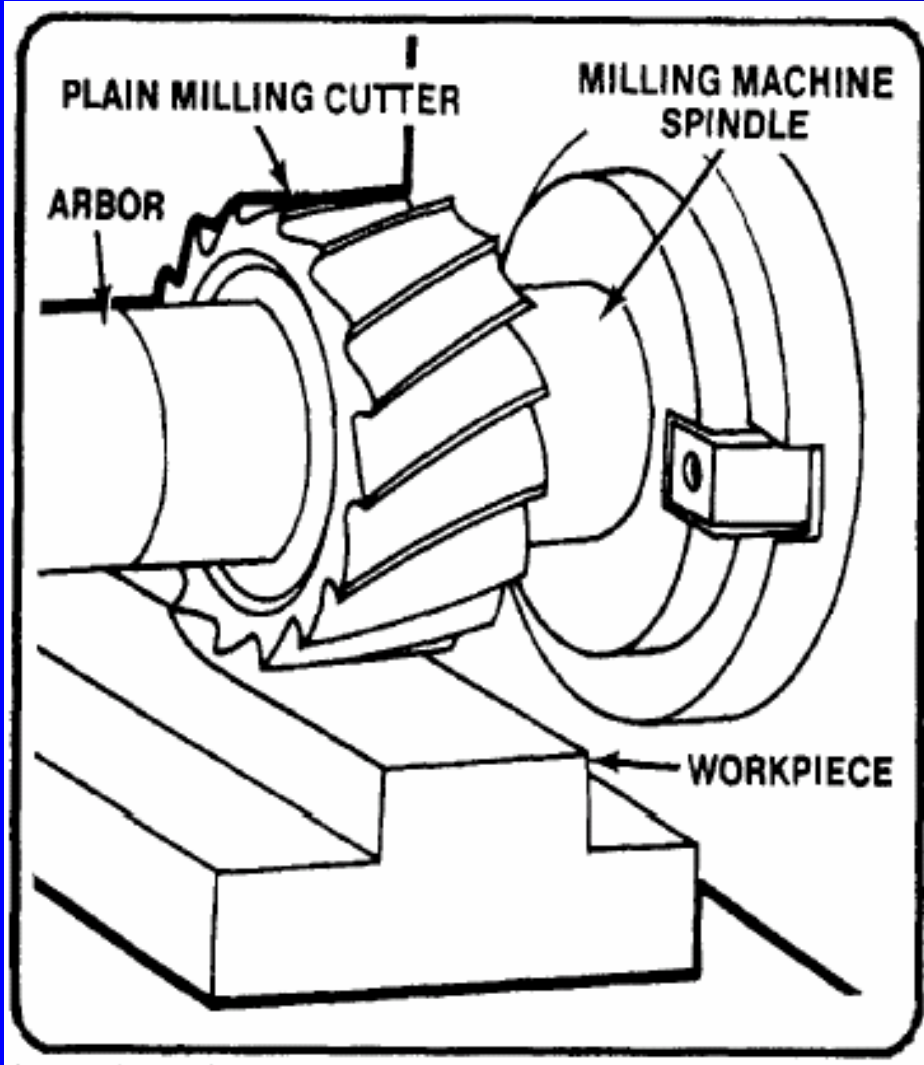
Malafa montajı

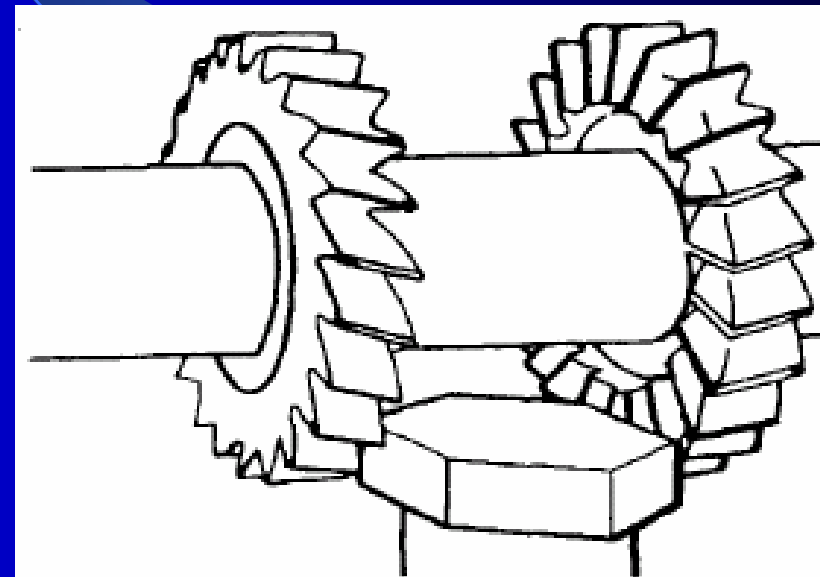
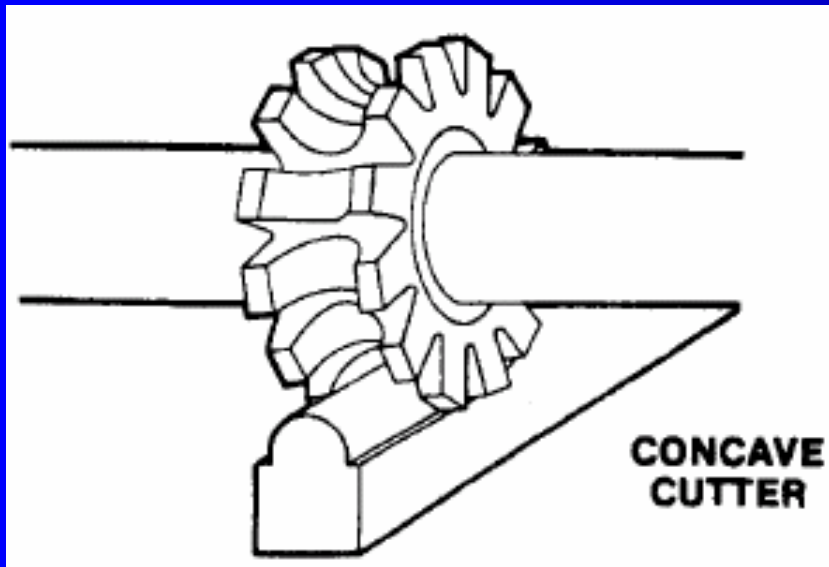
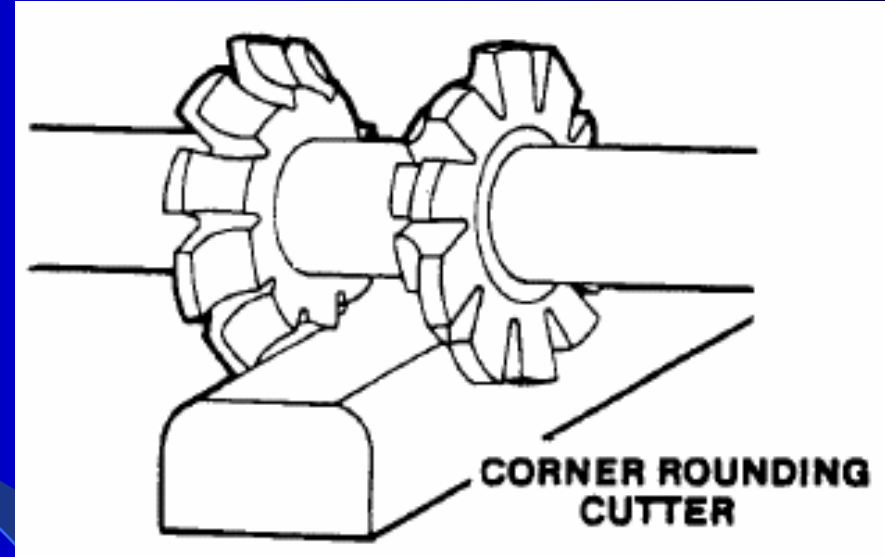
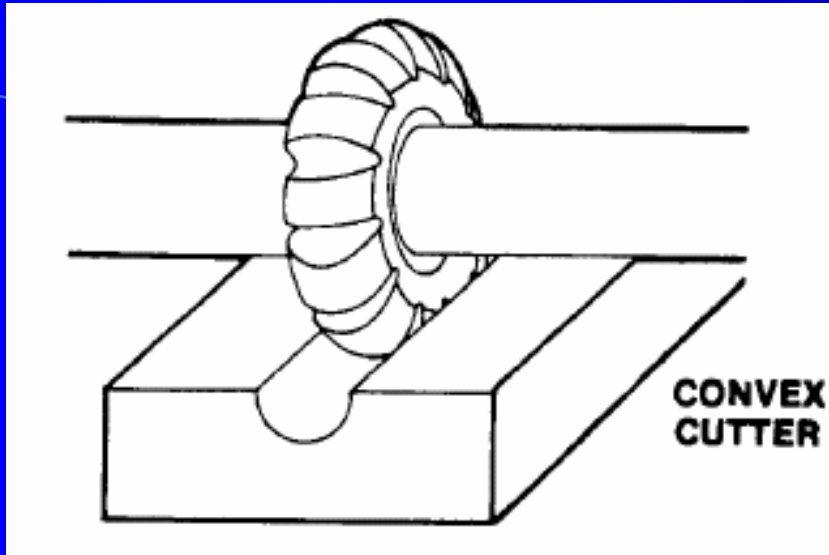
Karşıt ve aynı yönlü frezeleme

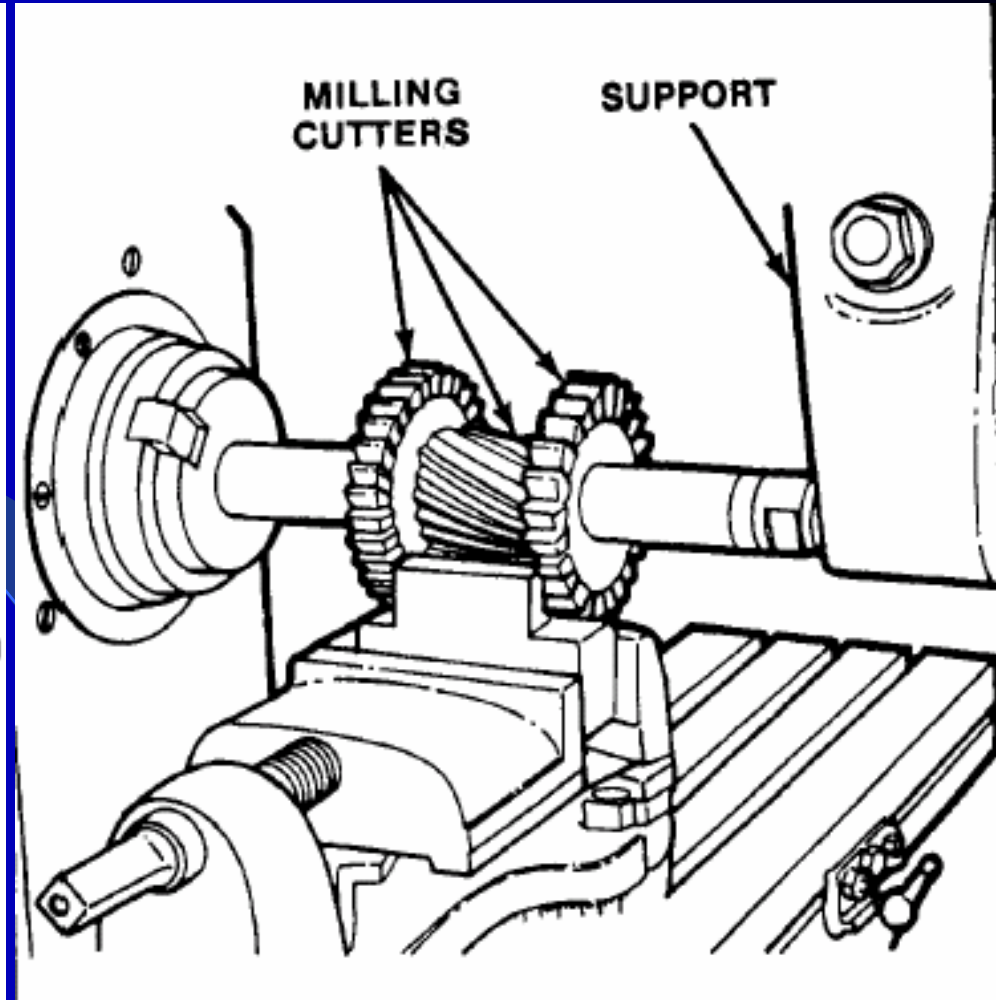
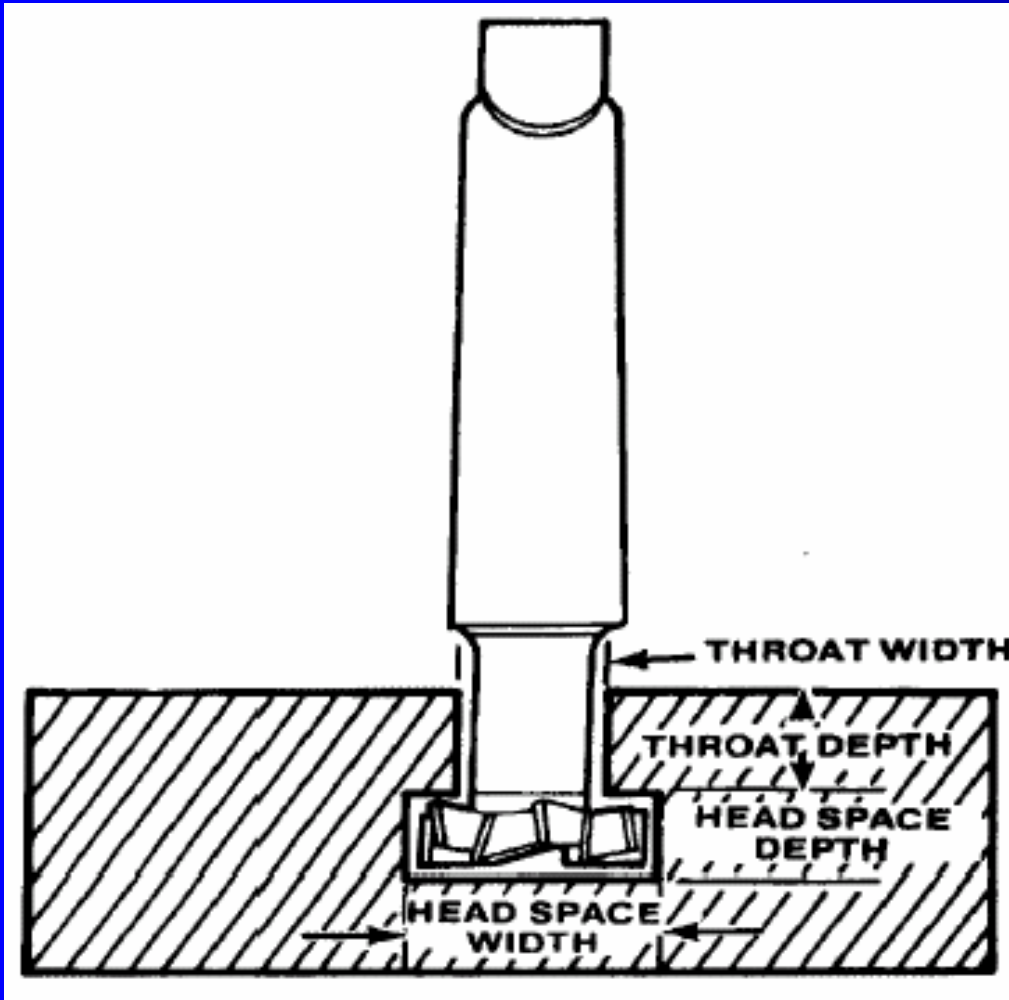
Bazı işlemler

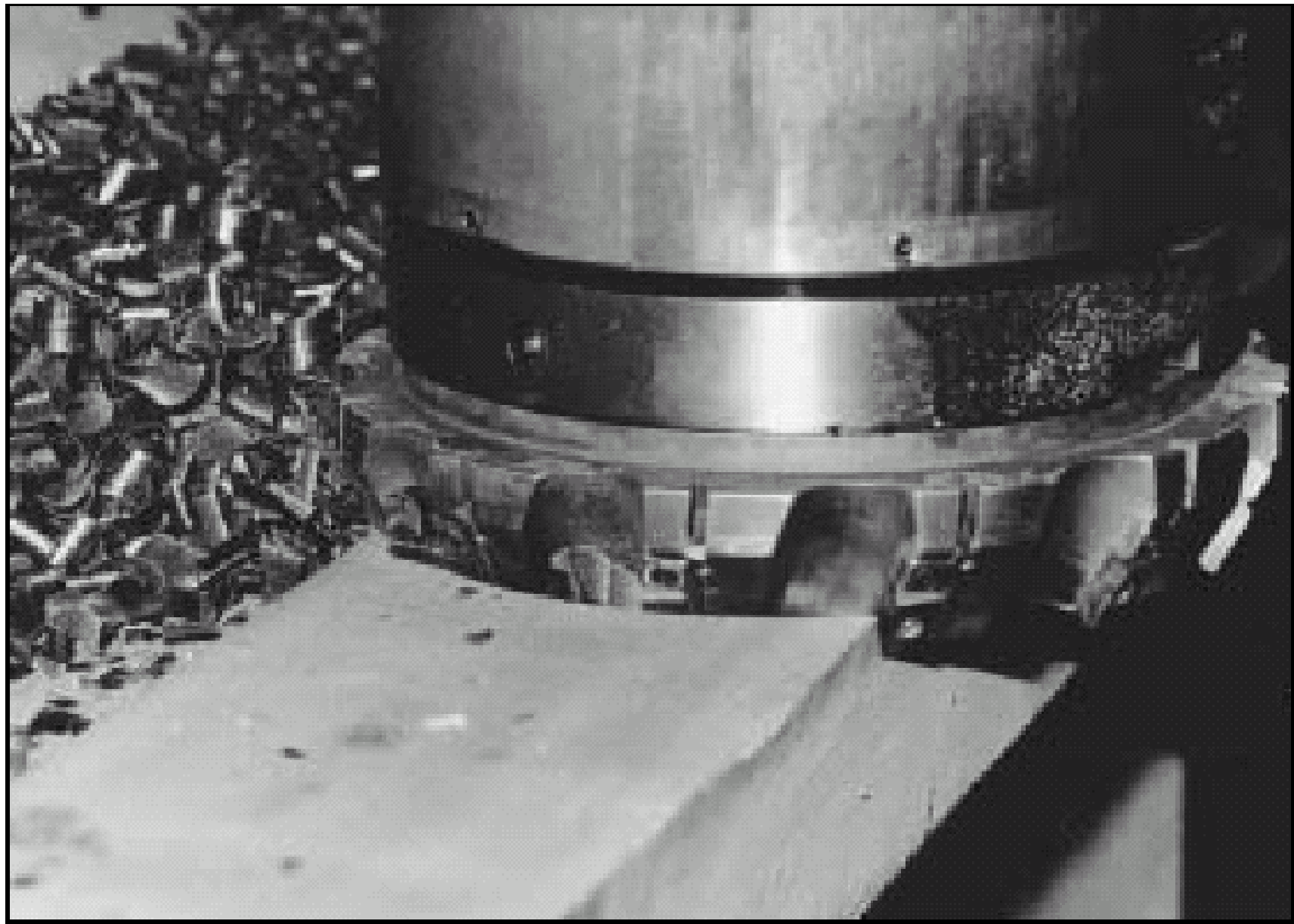

Bazı işlemler

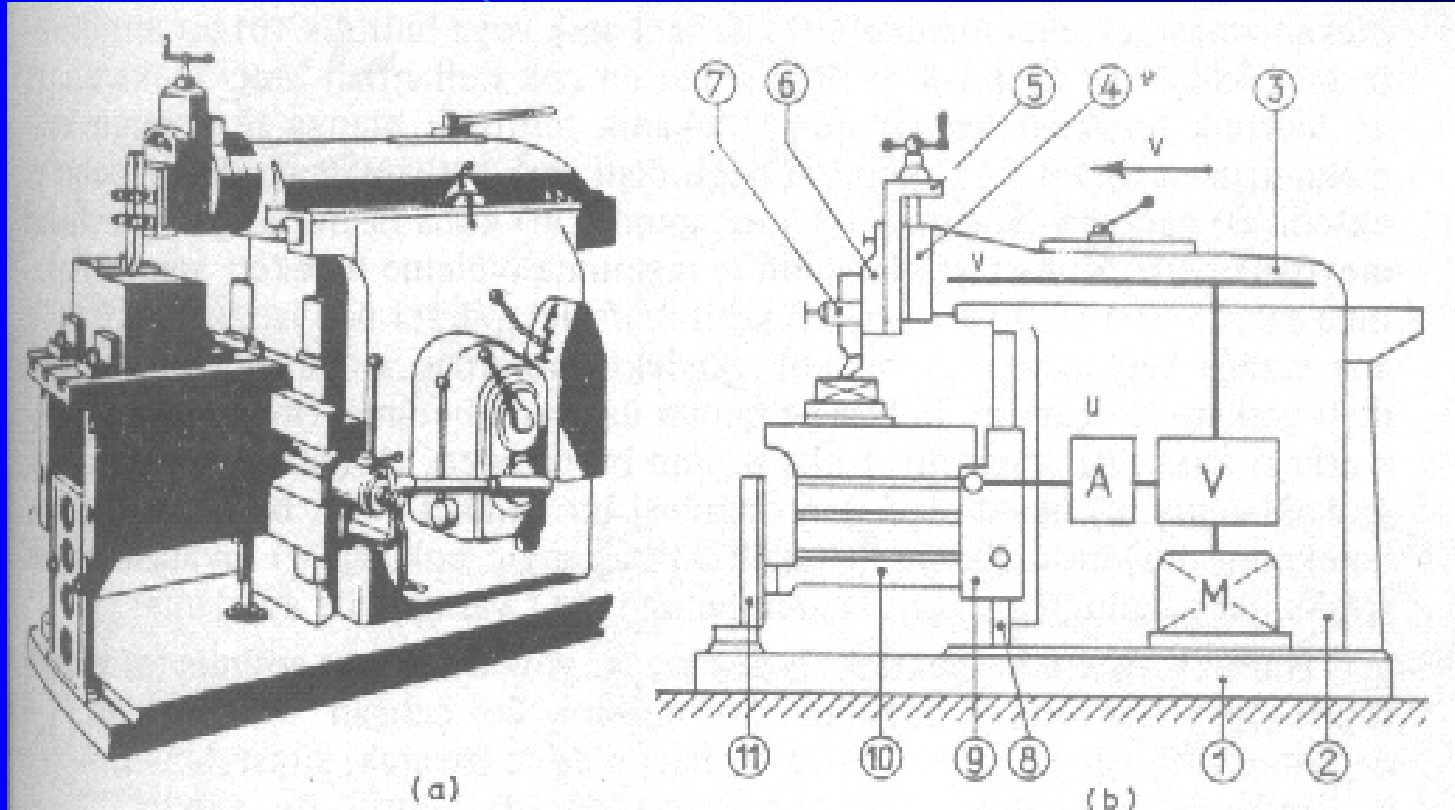
Bazı işlemler

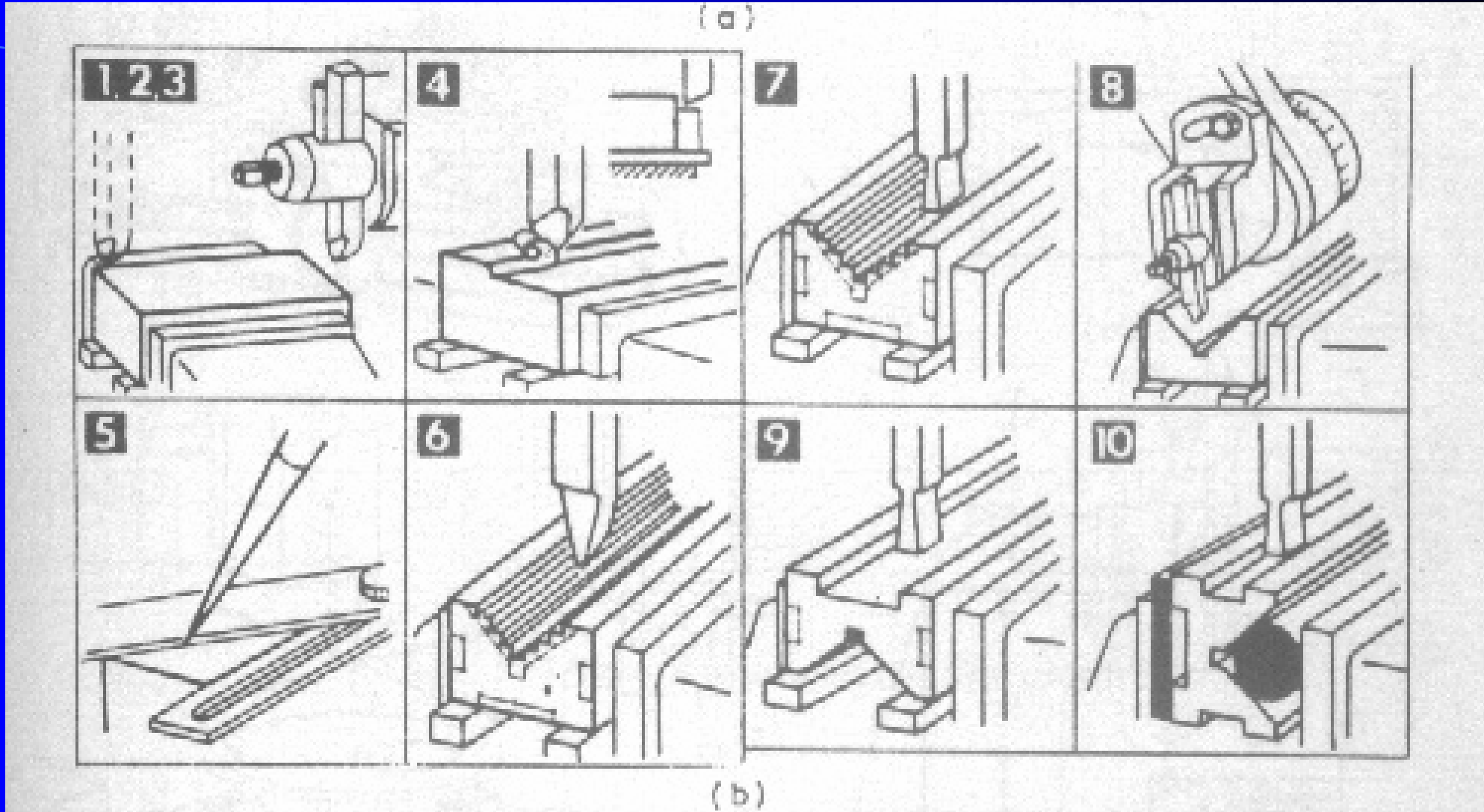

Planyalama/Vargelleme

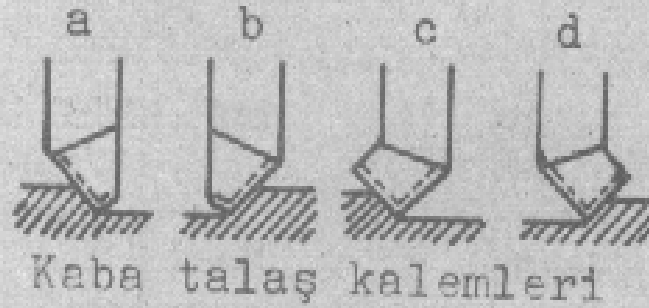
Vargellerin tersine planyalarda iş parçası bir tabla üzerine bağlanmış halde ileri ve geri hareket eder. Kalem ise sütunların taşıdığı bir travers ve kalem taşıyıcısı üzerinde ancak bir ilerleme (avans) hareketi yapar.

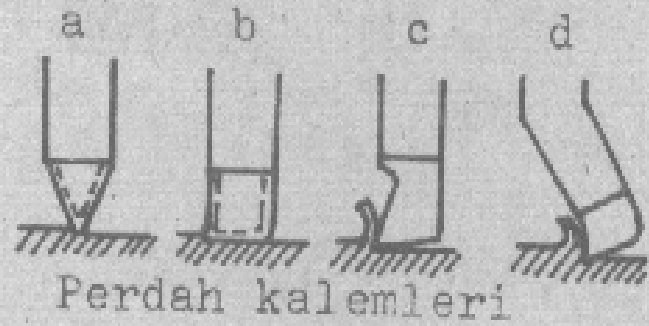
Yapılabilecek işlemler

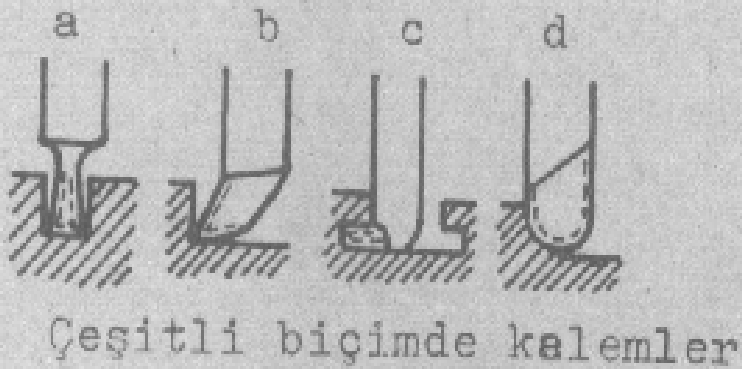
Kalemler

- a. Sağ düz kalem
- b. Sol düz kalem
- c. Sağa bükülmüş kalem
- d. Sola bükülmüş kalem

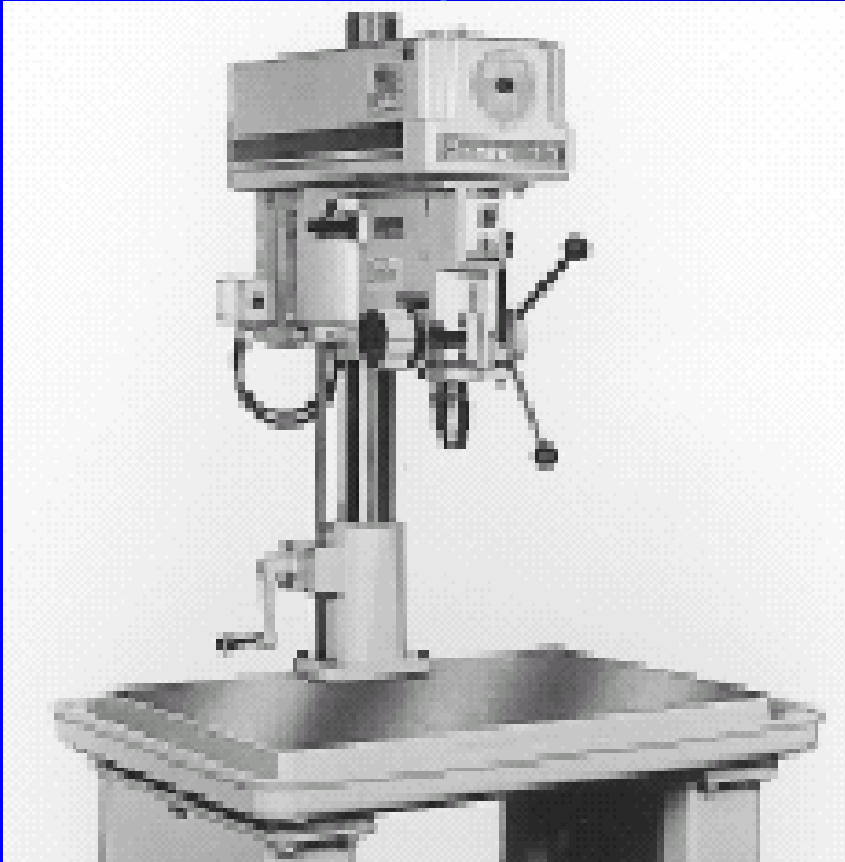
- a. Açılı kalem
- b. Geniş uçlu kalem
- c. Düz kalem
- d. Deve boynu kalem

- a. Kanal kalemi
- b. Yan kalem
- c. (T) kanalı kalemi
- d. Yarım yuvarlak kalem

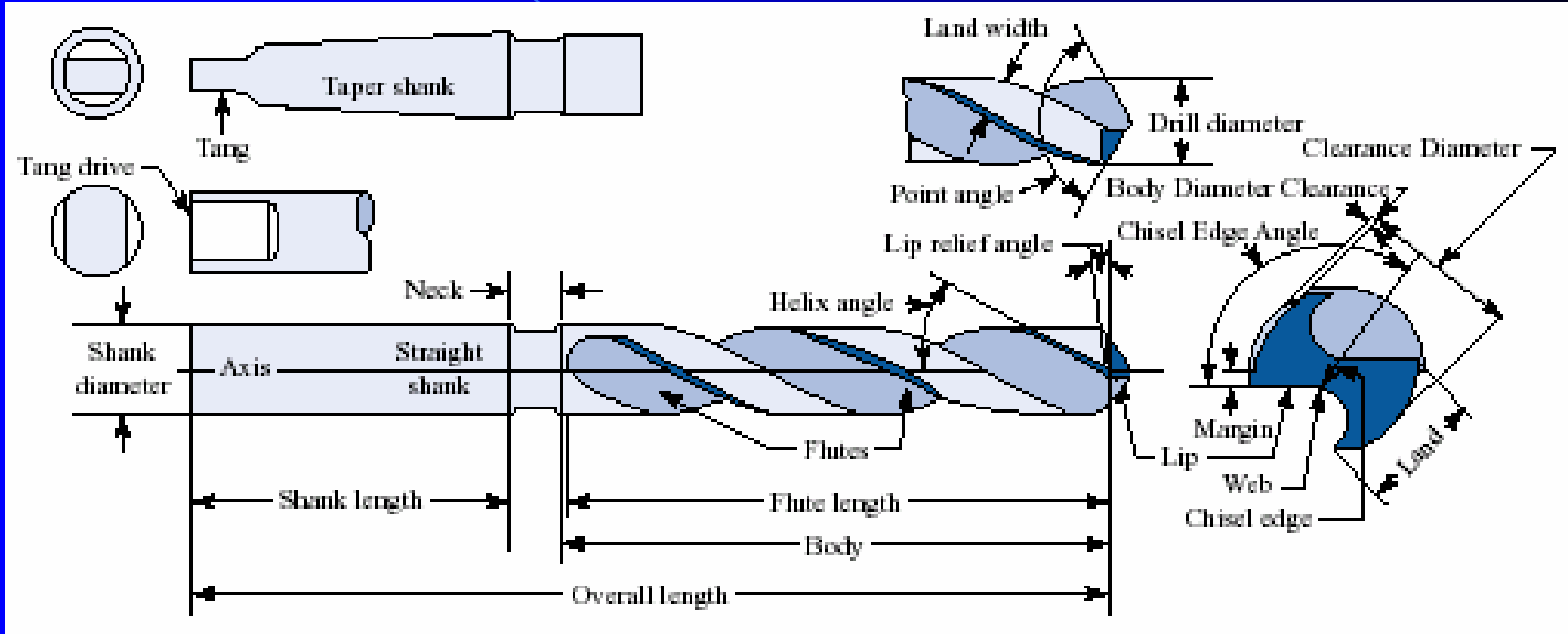
DELME

Delmede parça sabit durur, takım kesme ve ilerleme hareketi yapar. Delme takımlarına matkap adı verilir.

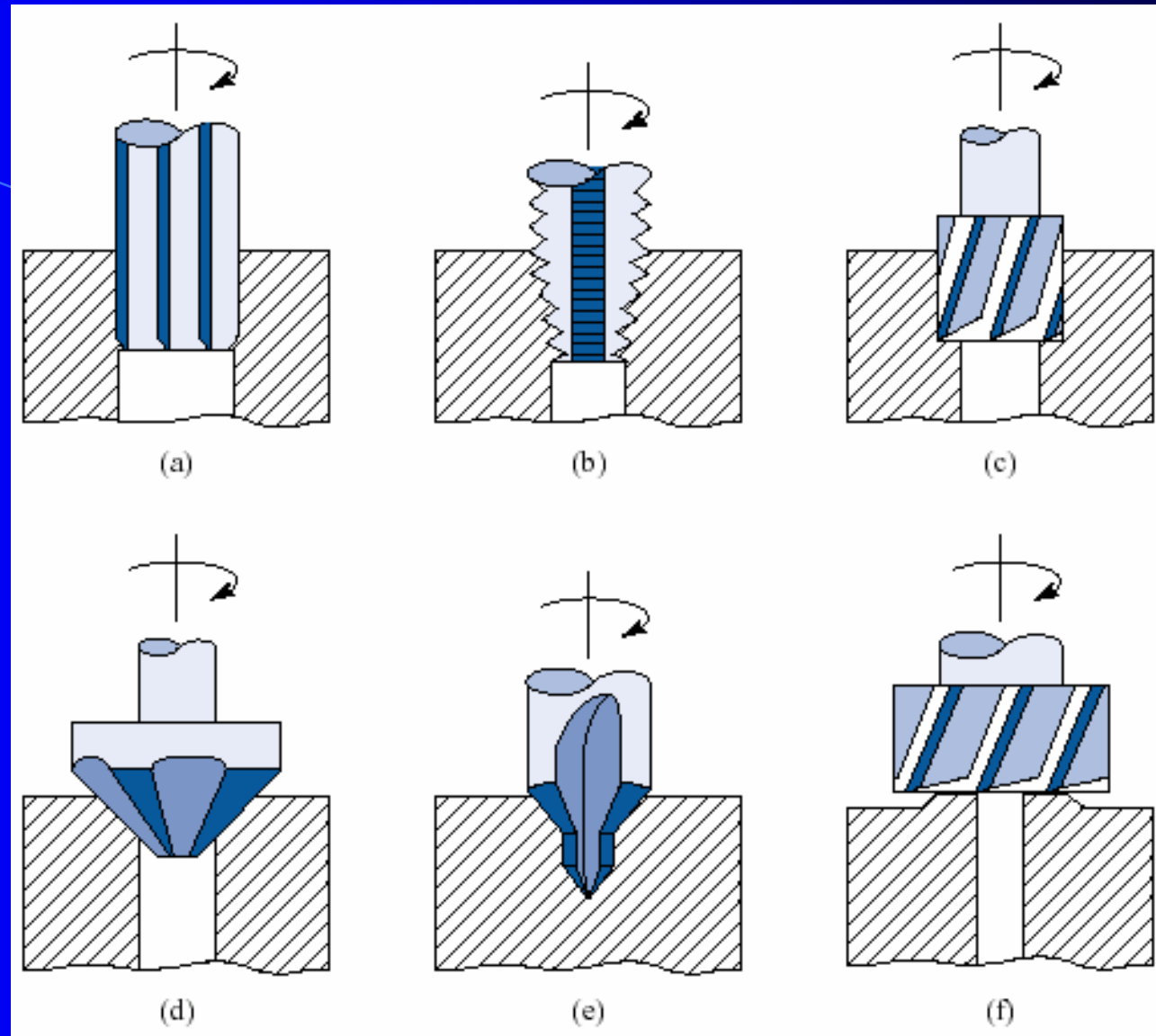

Matkaplar

Delmede önemli etkenlerden birisi matkabin uç açısıdır. Açı delinecek malzemeye göre değişir. Bu açı çelikte 150° , Alüminyumda 90° ve çinkoda 60° 'dir.

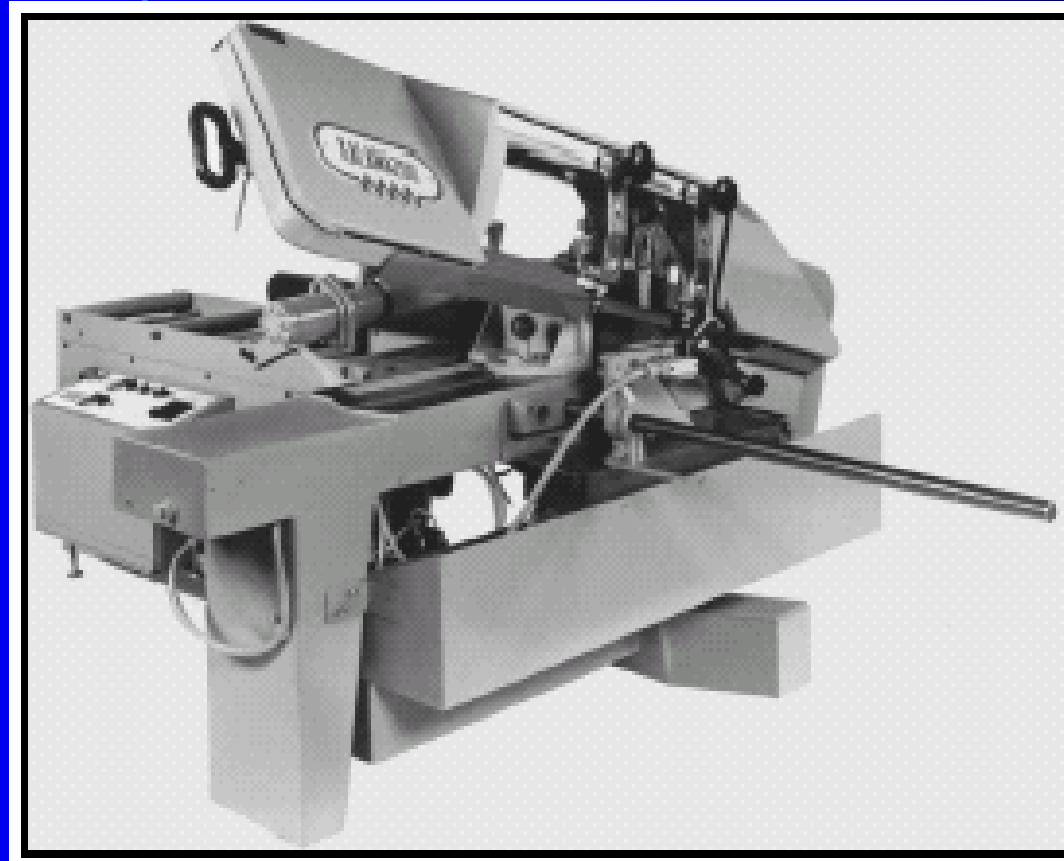

Bazı işlemler

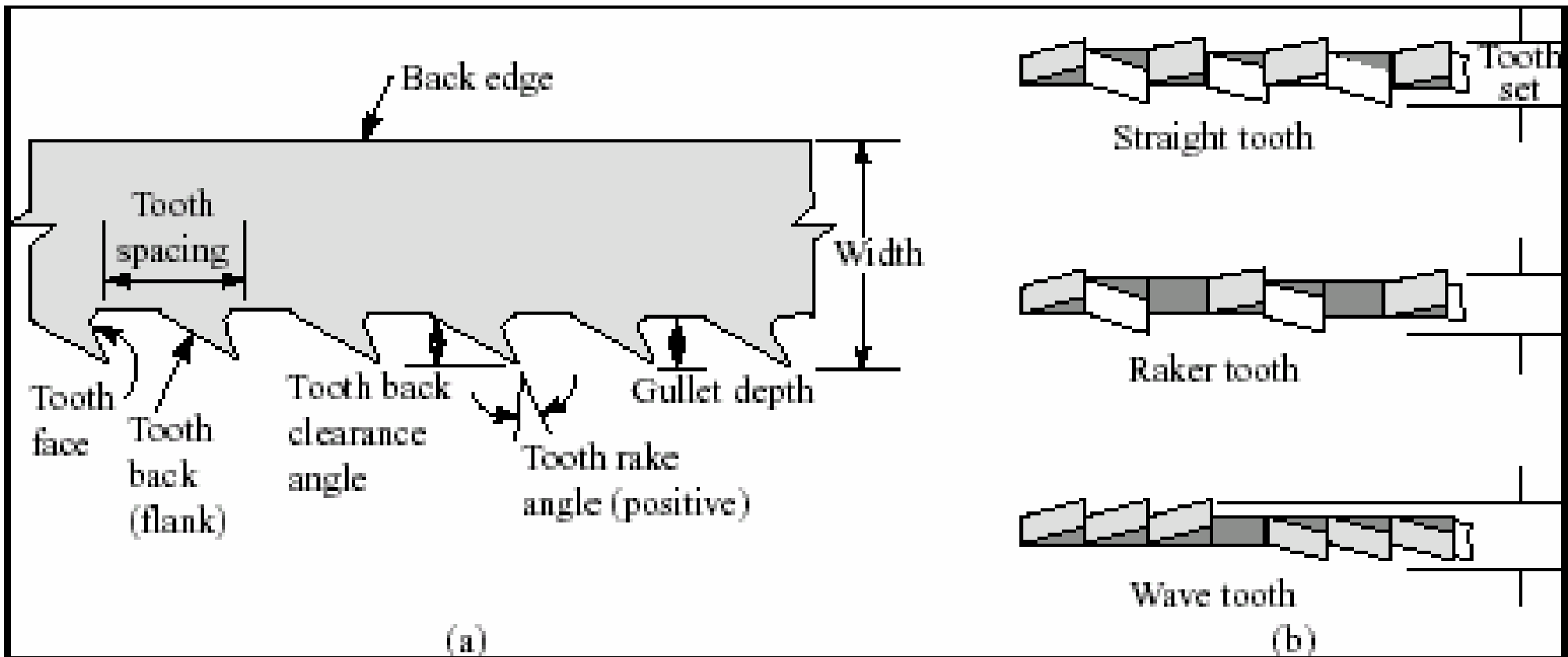

Kesme

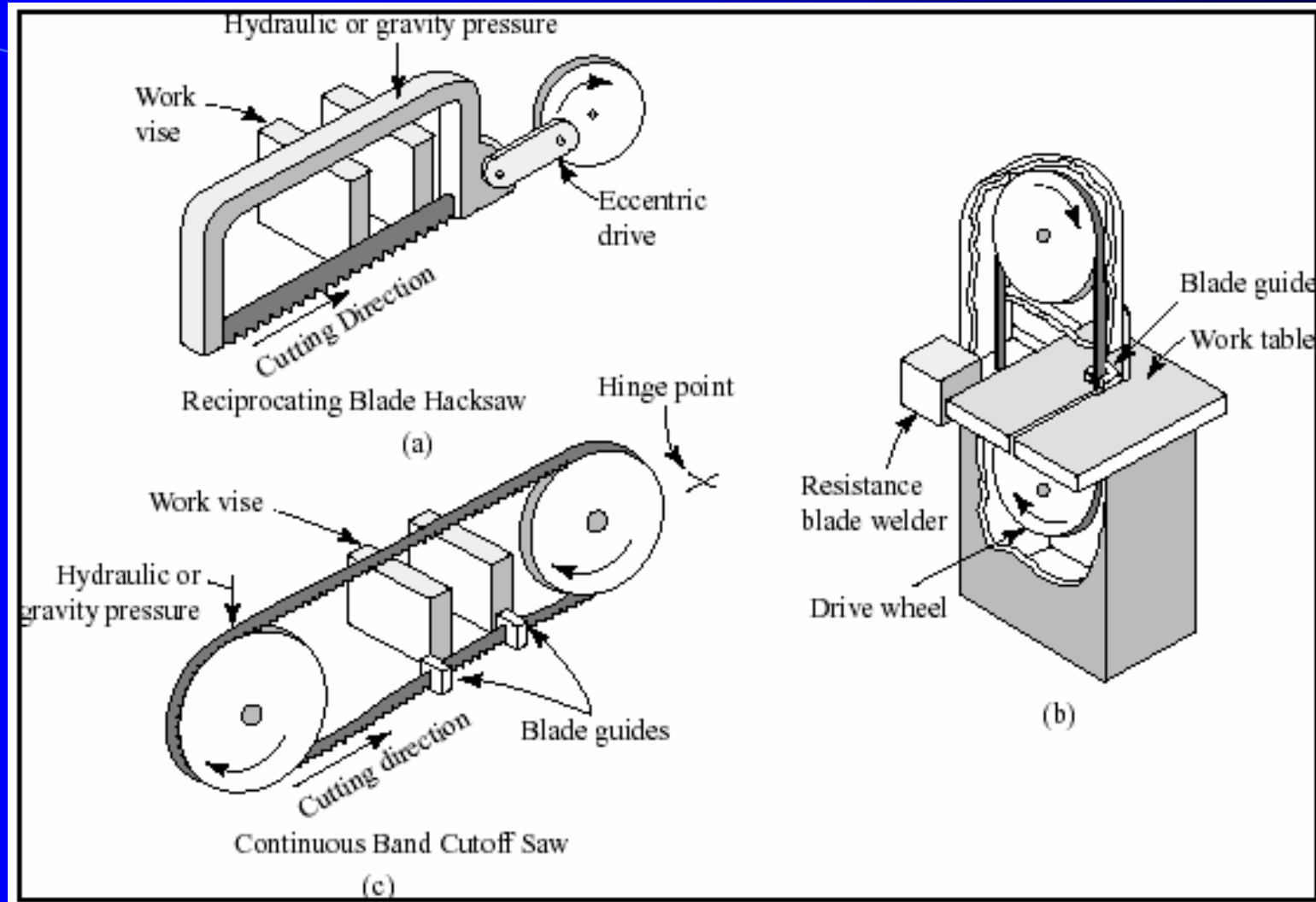
Çok ağızlı takımlar (testereleler) yardımıyla kütlelerin parçalara ayrılması işlemidir.

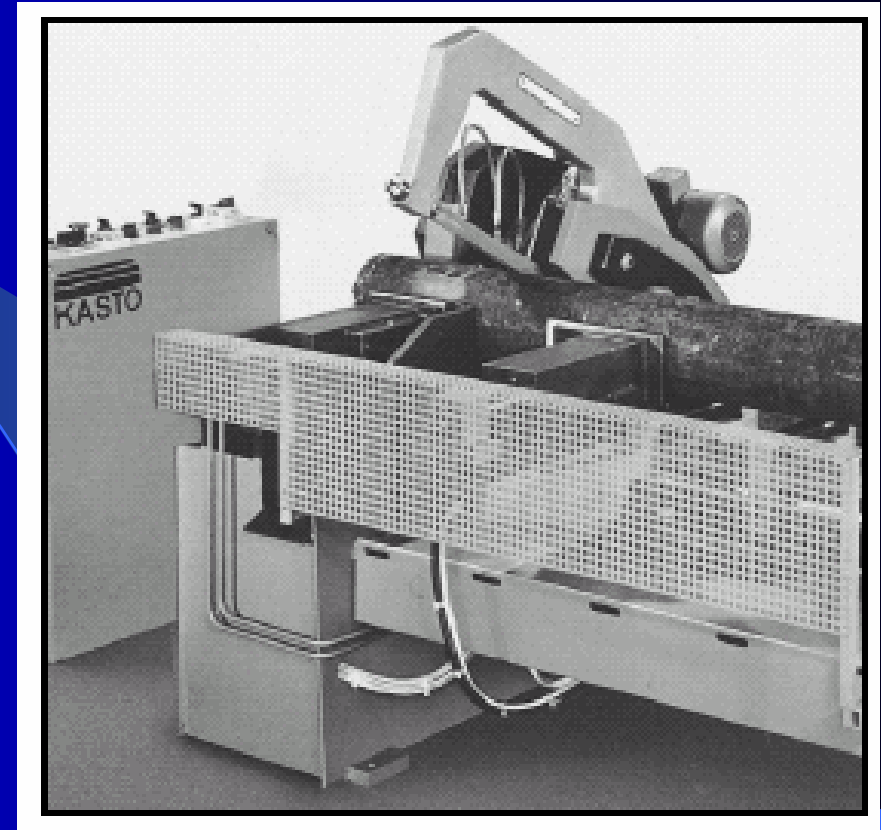
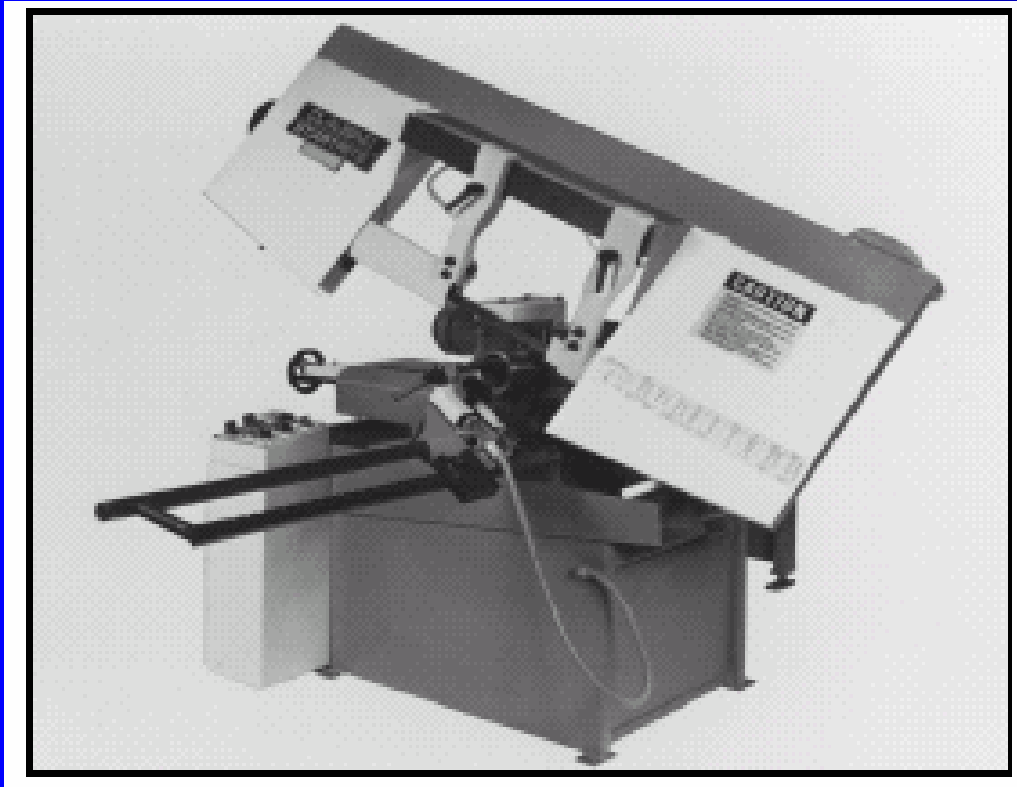
Testere kesme açıları

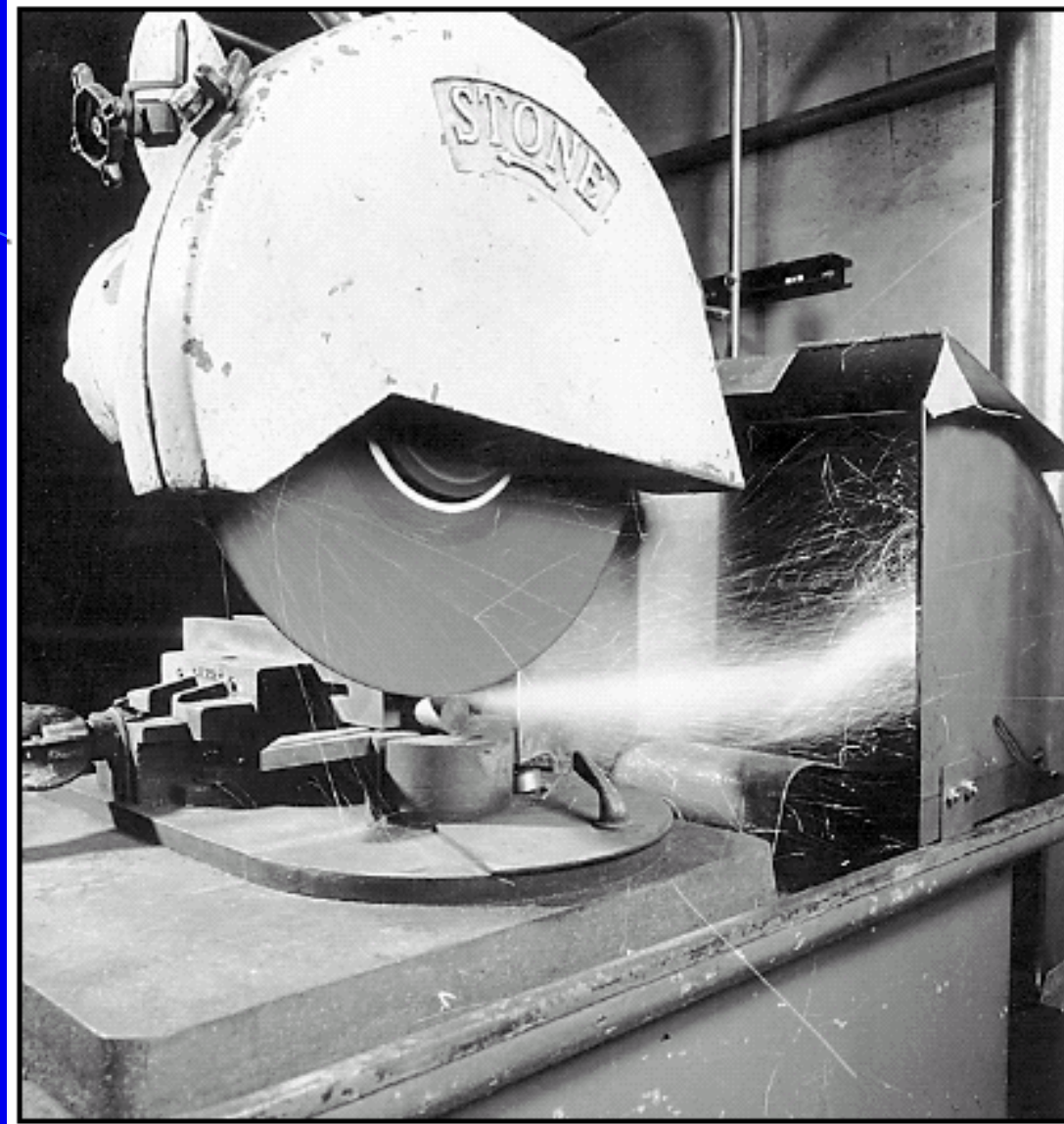
Kesme işlemi sırasında testere ya ileri-geri hareket ederler, veya dairesel hareket yaparlar.

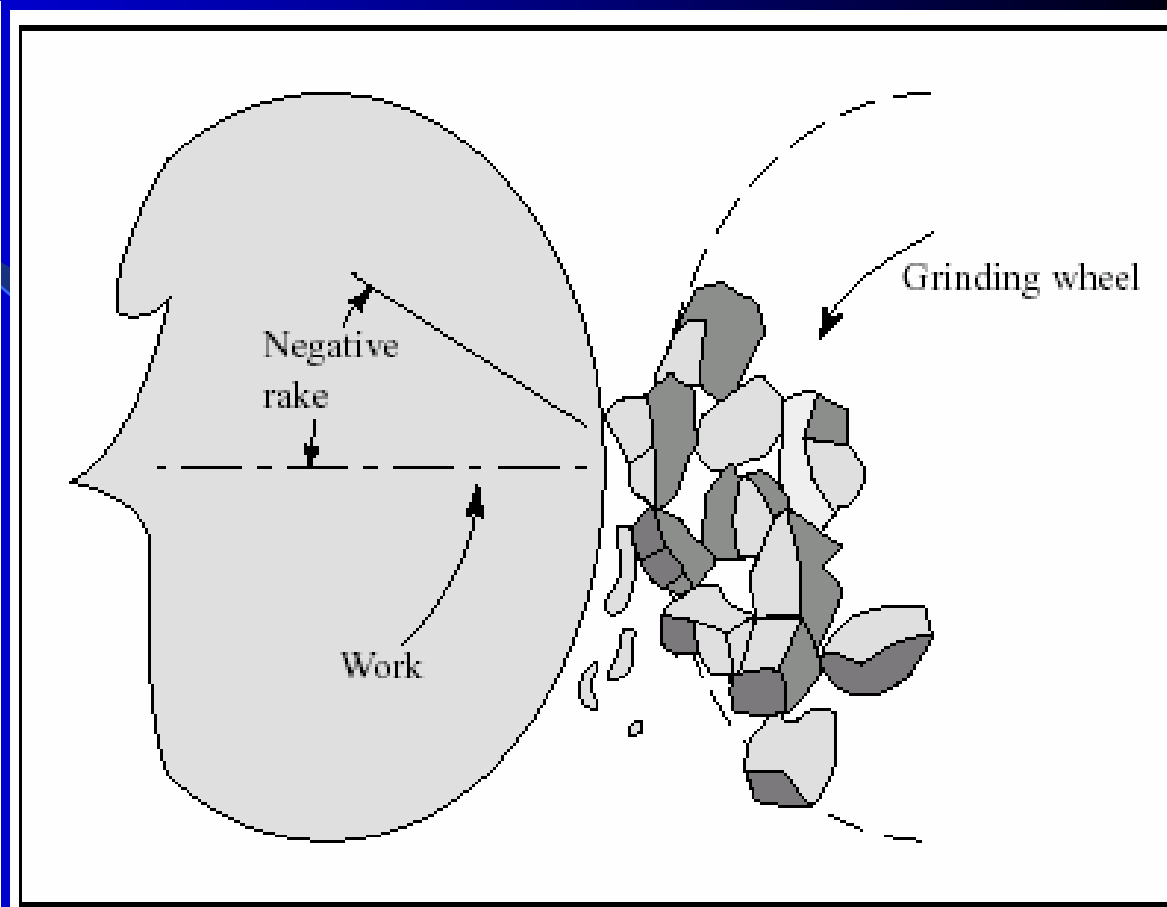
Testere makinaları

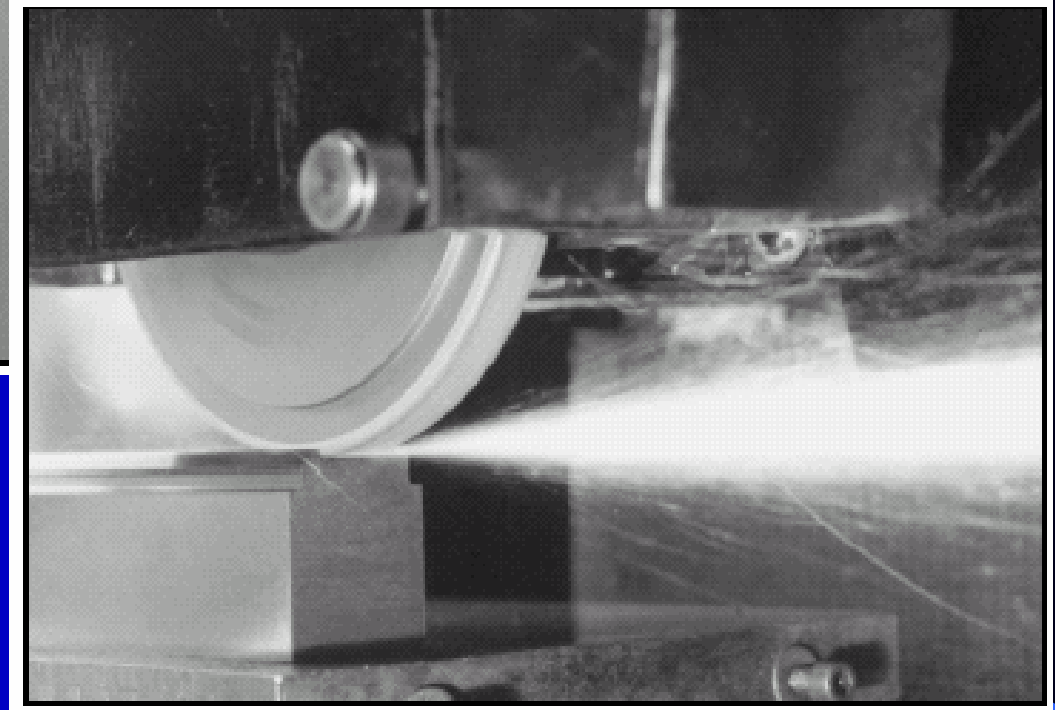
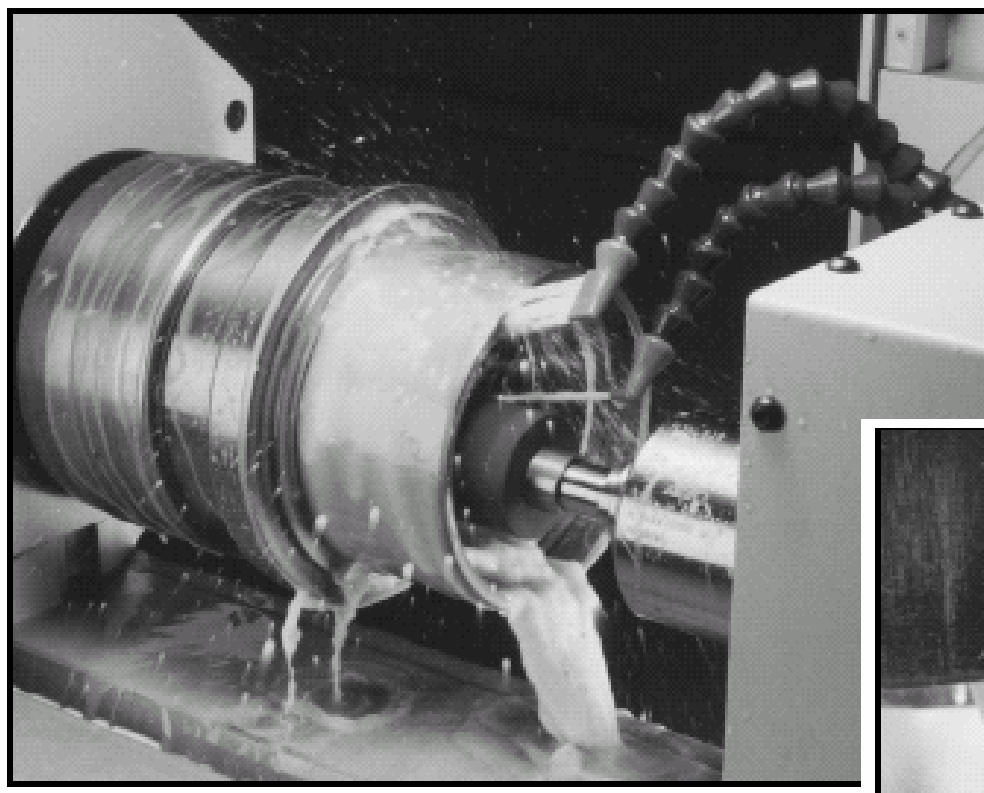
Taş ile kesme

TAŞLAMA

Taşlama işlemleri

taşlama

STANDARD MARKING SYSTEM CHART

ANSI STANDARD B74.13 – 1970

Sequence:
Prefix1
Abrasive
Type2
Grain
Size3
Grade4
Structure5
Bond
Type6
Manufacturer's
Record

51

A

36

L

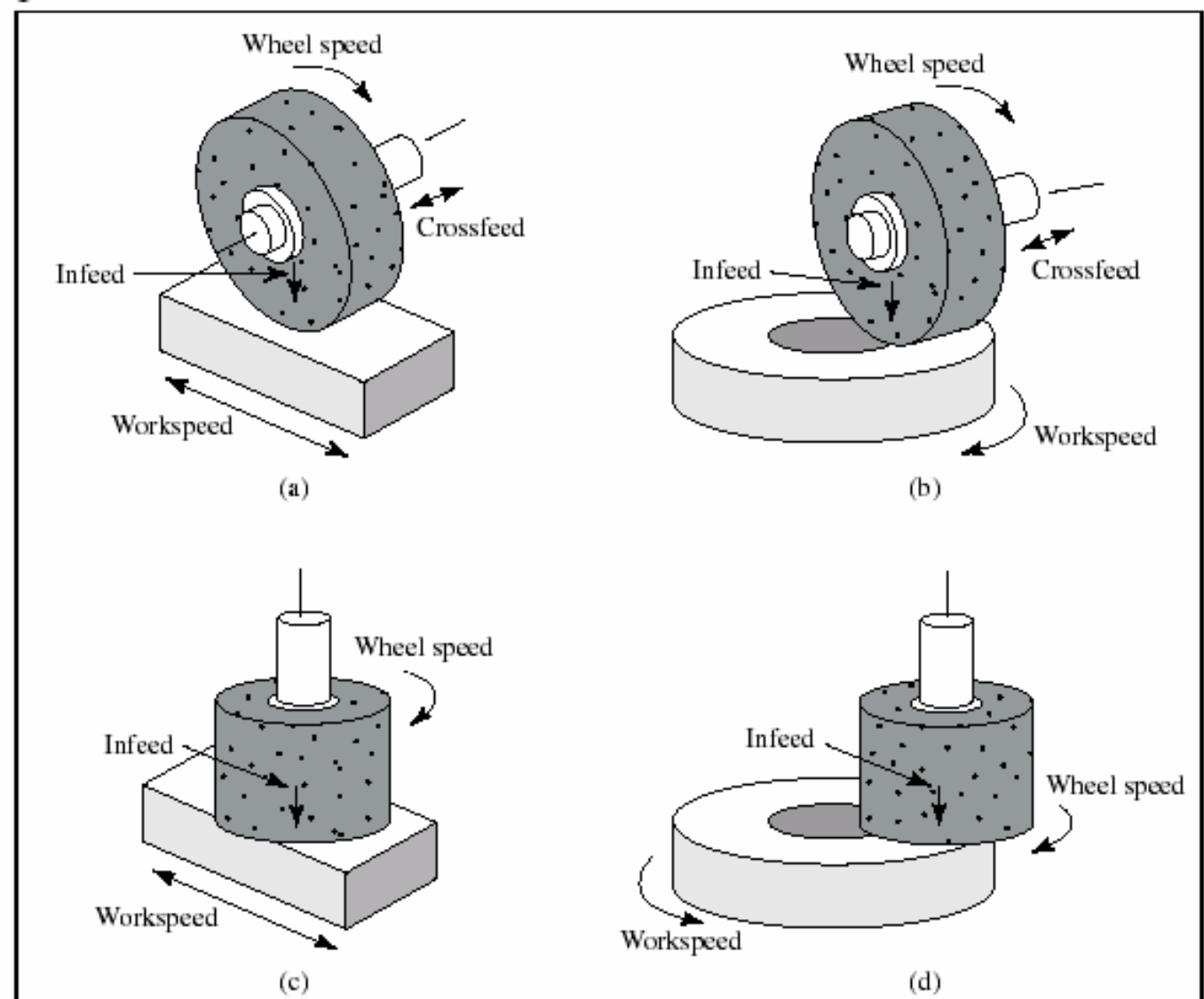
5

V

23

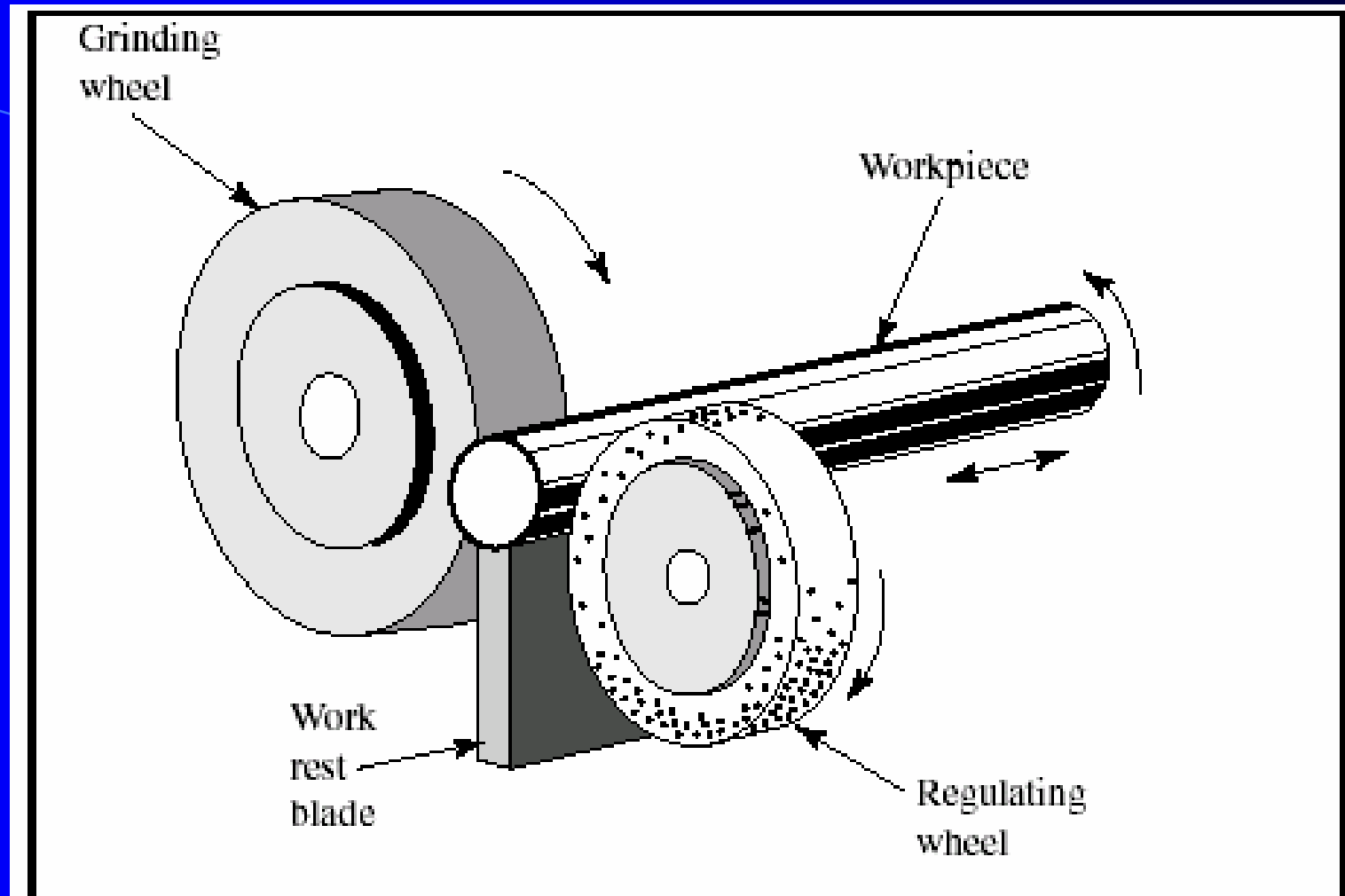
Prefix	Abrasive Type	Abrasive (grain) Size				Grade			Structure		Bond Type	Manufacturer's Record
		Coarse	Medium	Fine	Very fine	Soft	Medium	Hard	Dense to Open			
Manufacturer's symbol indicating exact kind of abrasive (Use optional)	A = Aluminum Oxide C = Silicon Carbide	8	30	70	220	A E	I M	Q V	1	9	B = Resinoid	Manufacturer's private marking to identify when (Use optional)
		10	36	80	240	B F	J N	R W	2	10	BF = Resinoid Reinforced	
		12	46	90	280	C G	K O	S X	3	11	E = Shellac	
		14	54	100	320	D H	L P	T Y	4	12	Q = Oxychloride	
		16	60	120	400			U Z	5	13	R = Rubber	
		20		150	500				6	14	RF = Rubber Reinforced	
		24		180	600				7	15	S = Silicate	
									8	16 etc. (Use optional)	V = Vitrified	

Taşlama tipleri

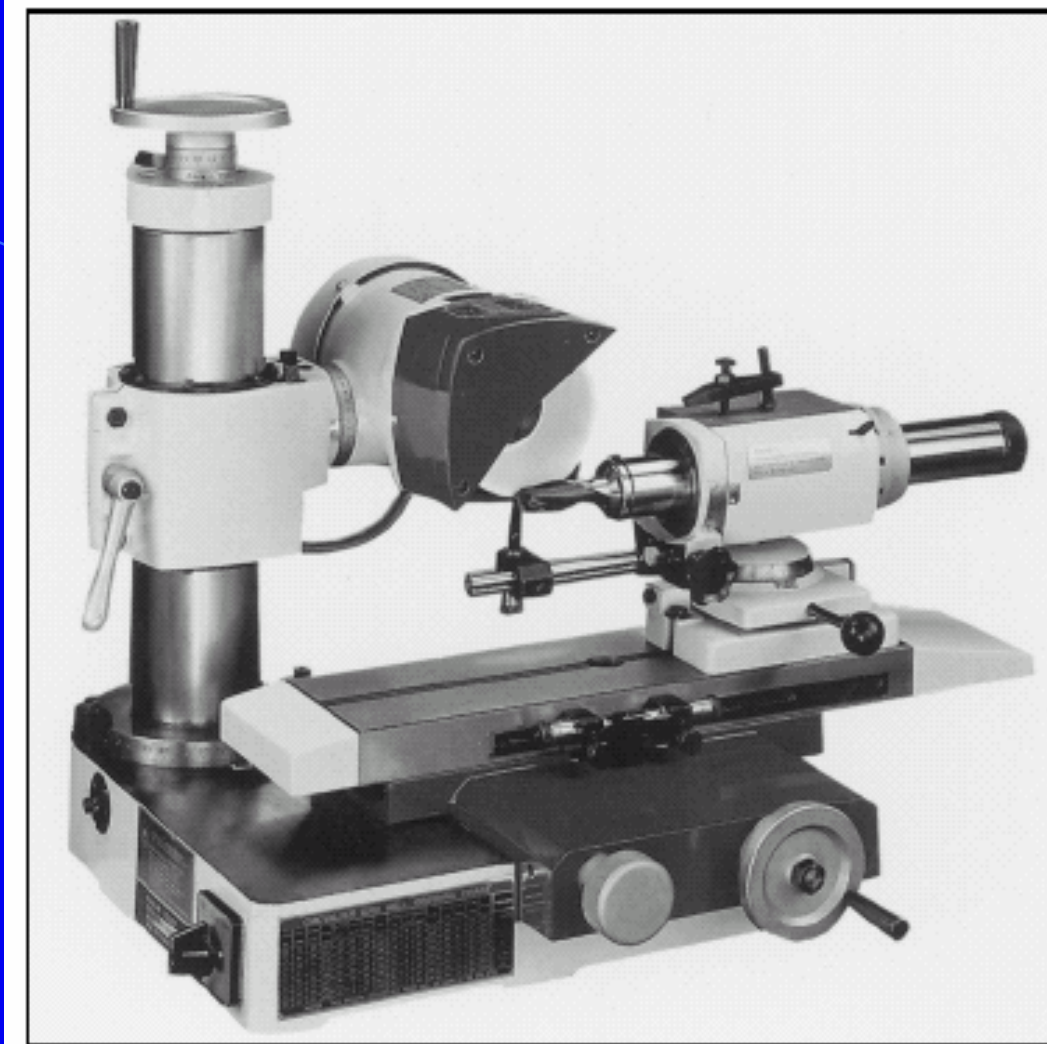
FIG. 17.4: Four types of surface grinders commonly used in industry: (a) horizontal spindle/reciprocating table, (b) horizontal spindle/rotary table, (c) vertical spindle/reciprocating table, (d) vertical spindle/rotary table.

taşlama

FIG. 17.11: Operating principle of a centerless grinder.

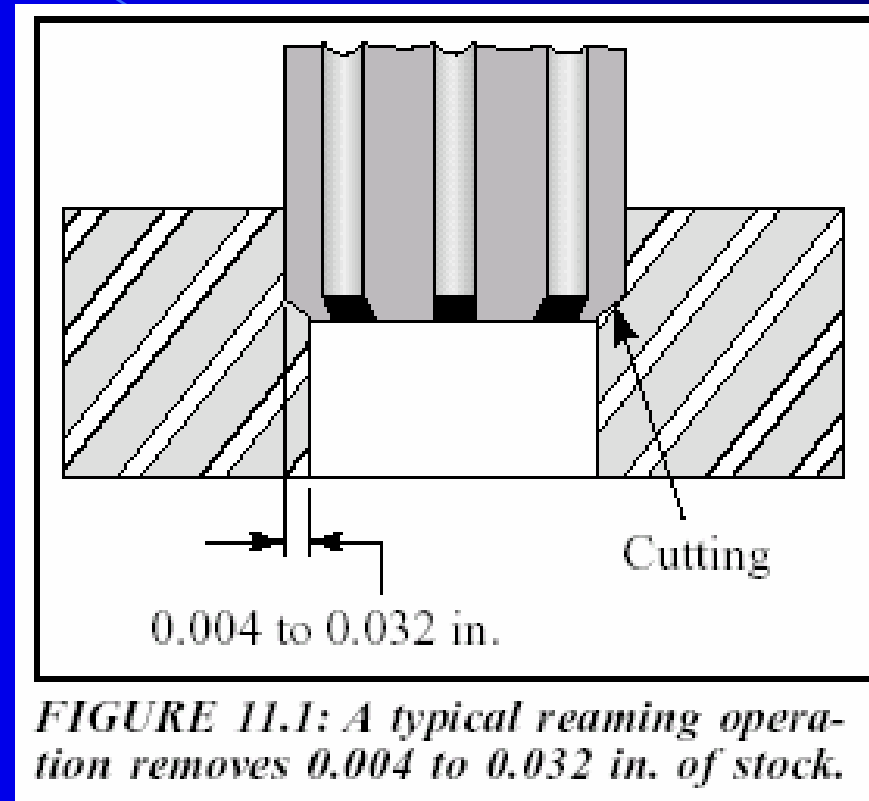
Takım taşlama tezgahları

FIG. 17.15: Table top tool and cutter grinder is shown sharpening an end milling cutter. (Courtesy Chevalier Machinery, Inc.)

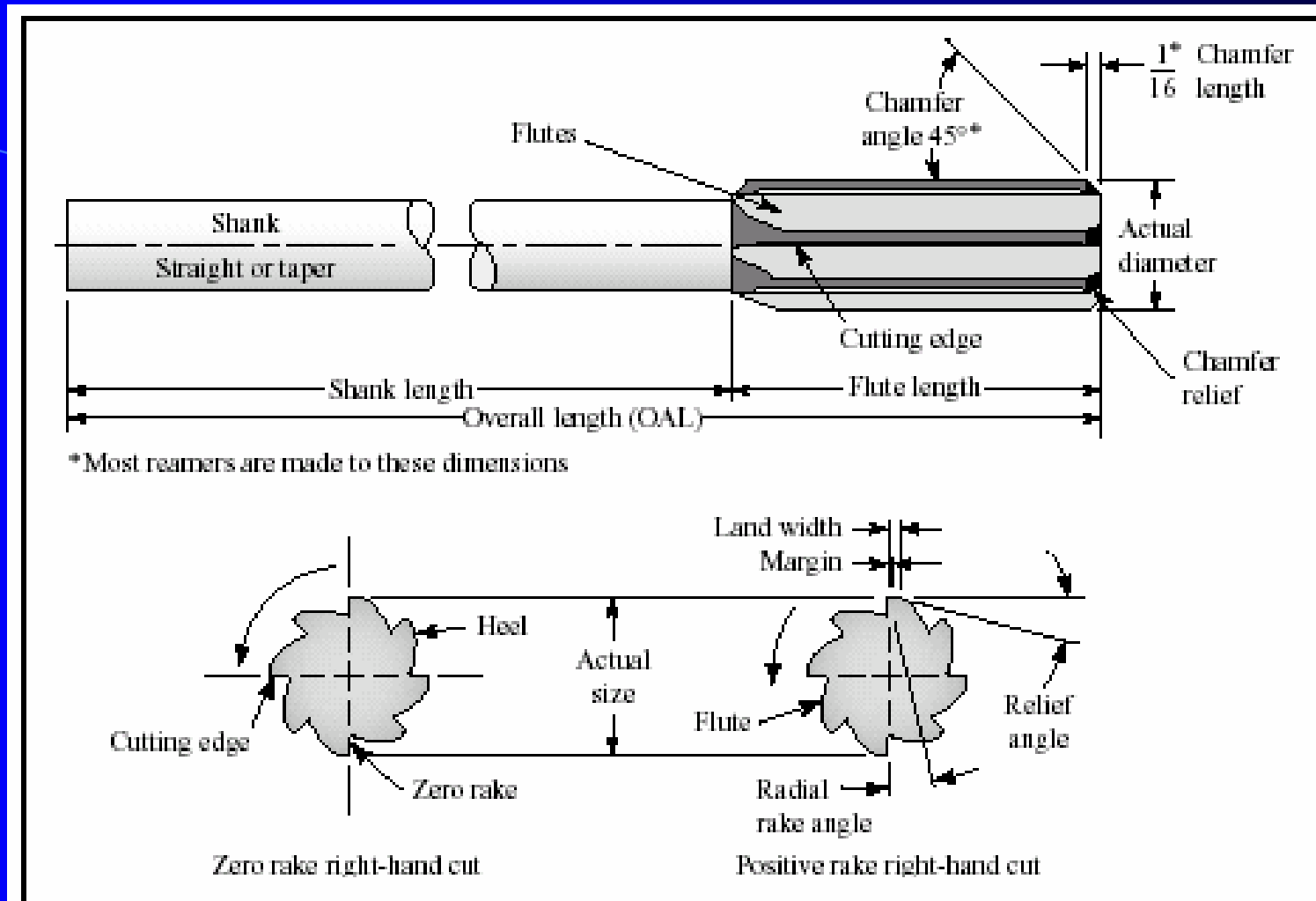
RAYBALAMA

Açılmış deliklerin yüzeylerini daha temiz ve hasas hale getirmek için yapılan bir işlemdir. Kaldırılan talaş miktarı çok azdır. El veya makine ile yapılabilir.

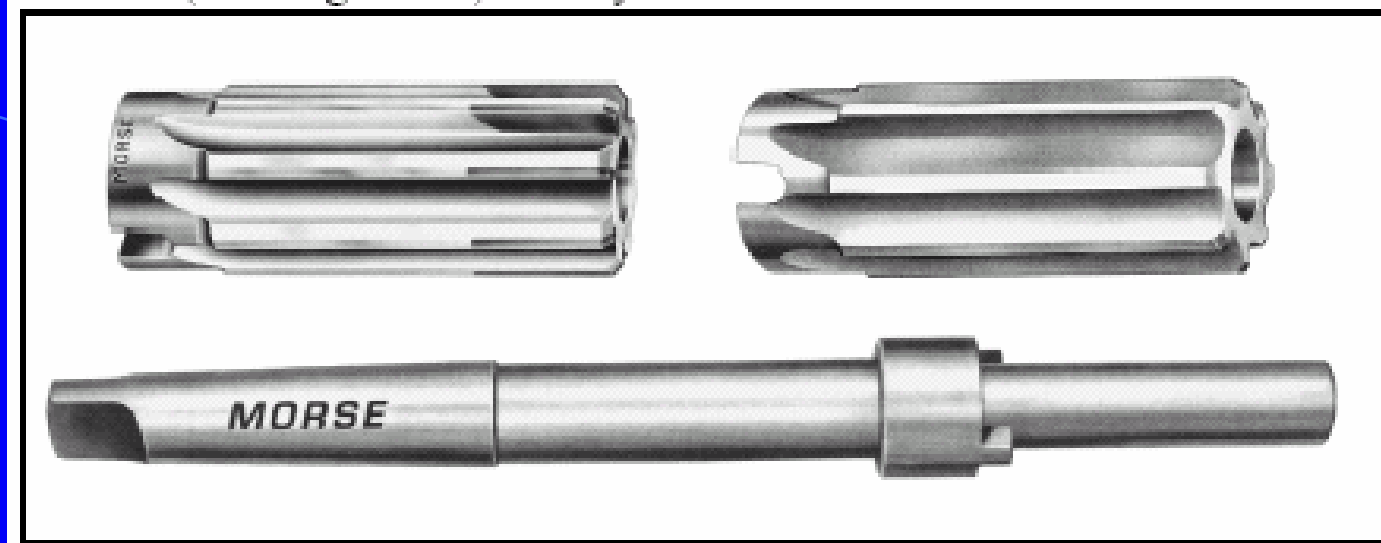
FIGURE 11.1: A typical reaming operation removes 0.004 to 0.032 in. of stock.

raybalar

FIGURE 11.2: Construction and nomenclature of a straight-fluted machining reamer.

raybalar

FIGURE 11.5: Shell reamer arbor with two reamer heads, one HSS and the other carbide tipped. (Courtesy: Morse Cutting Tools)

BÖLÜM SONU

